

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

IGOR MARKOVIČ

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**PREHOD IZ ŠTUDIJA V ZAPOSLOSTEV IN BREZPOSELNOST
DIPLOMANTOV V SLOVENIJI**

Ljubljana, avgust 2009

IGOR MARKOVIČ

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREHOD DIPLOMANTOV IZ ŠOLSКИH KLOPI NA TRG DELA	2
1.2 Ovire pri vstopu mladih na trg dela	3
1.3 Dejavniki, ki vplivajo na hitrost prehodov mladih v zaposlitev	3
1.3.1 Strukturni dejavniki	4
1.3.2 Institucionalni dejavniki	4
1.3.3 Individualni dejavniki	5
1.3.3.1 Glavna konkurenčna prednost – znanje	5
1.3.3.2 Glavna konkurenčna slabost – pomanjkanje izkušenj	5
1.4 Načini iskanja zaposlitve	6
1.4.1 Javne službe – Zavod RS za zaposlovanje	6
1.4.2 Iskanje s pomočjo kadrovskih agencij	7
1.4.3 Prijavljanje na oglase in razpise	7
1.4.4 Osebni (direktni) pristop do delodajalca	7
1.4.5 Mreženje	7
1.4.6 Iskanje zaposlitve s pomočjo spleta	8
2 TRG DELA MLADIH IN BREZPOSELNOST	8
2.1 Značilnosti trga dela mladih	8
2.2 Opredelitev brezposelnosti	9
2.2.1 Vzroki za brezposelnost	9
2.2.2 Posledice brezposelnosti	10
2.3 Vrste brezposelnosti	10
2.3.1 Prostovoljna brezposelnost	10
2.3.2 Tehnološka brezposelnost	11
2.3.3 Odkrita brezposelnost	11
2.3.4 Prikrita brezposelnost	11
2.4 Merjenje brezposelnosti	12
2.5 Brezposelnost v Sloveniji	13
2.5.1 Brezposelnost mladih je problem	15
3 ANALIZA BREZPOSELNOSTI DIPLOMANTOV V SLOVENIJI	17
3.1 Registrirana brezposelnost diplomantov v Sloveniji	17
3.2 Spolna struktura registrirano brezposelnih diplomantov	18
3.3 Starostna struktura registrirano brezposelnih diplomantov	19
3.4 Brezposelnost diplomantov po področjih izobraževanja	20
3.5 Vzroki za brezposelnost mladih diplomantov	22
4 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA	23
4.1 Opredelitev aktivne politike zaposlovanja	23
4.2 Nastanek aktivne politike zaposlovanja	24
4.3 Ukrepi APZ v Sloveniji	25
4.3.1 Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve (prvi ukrep)	25
4.3.2 Spodbujanje in izobraževanje (drugi ukrep)	26
4.3.3 Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja (tretji ukrep)	27
4.3.4 Programi za povečanje socialne vključenosti (četrti ukrep)	28
SKLEP	29
LITERATURA IN VIRI	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura registrirano brezposelnih oseb po trajanju brezposelnosti v Sloveniji od leta 2004 do 2007	15
Slika 2: Delež povprečno registrirane brezposelnosti po stopnjah izobrazbe v Sloveniji od leta 2000 do 2007	16
Slika 3: Gibanje števila registrirano brezposelnih diplomantov v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od leta 2000 do 2006	17
Slika 4: Odstotni delež žensk v registrirani brezposelnosti diplomantov v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od leta 2000 do 2006 (v %)	19
Slika 5: Gibanje števila registrirano brezposelnih diplomantov v Sloveniji za višješolski strokovni (VŠŠ), visokošolski (VS) in univerzitetni (UNI) študij po starostnih skupinah na dan 31.12. 2006	20
Slika 6: Brezposelni diplomanti po področjih izobraževanja (december 2006)	21
Slika 7: Brezposelni mladi diplomanti po vzrokih prijave na Zavodu za zaposlovanje v % (december 2006)	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število študentov terciarnega izobraževanja po vrsti programa od šolskega leta 1998/99 do 2006/07	2
Tabela 2: Gibanje povprečne stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007	12
Tabela 3: Gibanje anketne stopnje brezposelnosti v Sloveniji za drugo četrletje v obdobju od leta 2000 do 2007	13
Tabela 4: Gibanje povprečnega števila in strukturnih deležev (v %) registrirano brezposelnih po značilnih skupinah v Sloveniji v letih od 2000 do 2007	14
Tabela 5: Stopnje aktivnosti po starostnih skupinah za drugo četrletje od leta 2003 do 2007 (v %)	15
Tabela 6: Brezposelni diplomirani ekonomisti po smeri študija (na koncu leta 2006)	22

UVOD

Prehod iz šolanja v zaposlitev je pojav s katerim se mora spopasti vsak posameznik, ki vstopa na trg dela. To je morda tudi najvažnejši korak mlade osebe na poti v odraslost in s tem doseganje ekonomske neodvisnosti. Odločitve, sprejete v tem obdobju, imajo pogosto posledice skozi vse življenje, naj gre za izbiro ustrezne šole, poklica ali uveljavitve na nekem delovnem mestu. Mladim so na eni strani dane velike možnosti, na drugi strani pa so soočeni z veliko tveganji in izgubami ob nepravi odločitvi. Zato je moj namen v delu prikazati, kako pomemben je ta prehod in opozoriti na resnost tega problema.

V novem desetletju se srečujemo z novimi izzivi na trgu dela. Ob zmanjšanju skupnega števila brezposelnih, pa ostajajo osebe ujete v brezposelnost. Osebe, ki morajo vložiti več truda za uspešno zaposlitev. V zadnjem času še posebej izstopajo mladi, ki prvič vstopajo na trg dela, potem ko so pridobili najvišje stopnje izobrazbe – diplomanti.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri poglavja. V prvem poglavju bom skušal čim bolj opisati prehod mladih na trg dela in težave s katerimi se mladi srečujejo pri iskanju primerne zaposlitve. Osredotočena starostna skupina v delu so predvsem mladi stari od 19 do 24 let. Navedene so tudi konkurenčne prednosti in slabosti s katerimi mladi razpolagajo in dejavniki, ki vplivajo na hitrost tega prehoda. Opisani so tudi različni načini iskanja zaposlitve.

Sledi mu poglavje, kjer je opisan trg dela mladih in njegove značilnosti, pozornost pa je namenjena predvsem brezposelnosti, ki je zelo kompleksen pojav, zato sem mu namenil kar zajeten del tega poglavja. Poglavje obsega opredelitev brezposelnosti in zakaj prihaja do nje. Sledi pregled gibanja registrirane in anketne brezposelnosti v Sloveniji in ugotavljanje vzrokov zakaj je brezposelnost mladih problem.

Tretje poglavje je namenjeno analizi brezposelnosti diplomantov v Sloveniji za obdobje od leta 2000 do 2006. Bolj podrobno so obravnavani brezposelni diplomanti univerzitetnega, visokošolskega in višješolskega strokovnega študijskega programa. Opisano je gibanje njihove brezposelnosti in različne strukture. Razdelili sem jih tudi po področjih izobraževanja in navedel nekaj razlogov za njihovo brezposelnost. Zaradi pomanjkanja podatkov za leto 2007 sem se odločil, da bom za analizo vzel podatke iz leta 2006, saj so bili za to leto podatki najbolj popolni.

Zadnje poglavje vsebuje opredelitev aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji in njen razvoj skozi leta. Razčlenjeni so tudi ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki predstavljajo zelo pomemben mehanizem spodbujanja zaposlovanja mladih in aktivnosti, ki se izvajajo znotraj teh ukrepov. Za konec sledi še sklep, kjer bom vse ugotovitve na kratko predstavil in ugotovil kaj lahko na tem področju v prihodnosti pričakujemo.

1 PREHOD DIPLOMANTOV IZ ŠOLSkih KLOPI NA TRG DELA

V mladosti potekajo različni procesi, kot so oblikovanje lastne identitete, vključevanje v bistvene družbene vloge in doseganje določene stopnje samostojnosti. V teh procesih igra pomembno vlogo prehod mladih s področja izobraževanja na področje dela. Prav ta prehod pa predstavlja enega najzahtevnejših in ključnih dogodkov tako na ravni posameznika, kot na makrosistemski ravni. Na ravni posameznika vključitev v delovni proces mlademu človeku omogoči socialno in ekonomsko neodvisnost, kar je neka osnova za dolgoročno individualno načrtovanje kariere, družine, oziroma življenja nasploh. Dokler se mladi ljudje tudi ekonomsko ne osamosvojijo, živijo še naprej neke vrste podaljšano otroštvo in so še vedno odvisni od družine, ali če gledamo širše so še vedno odvisni od družbe (Črnak-Meglič et al., 2005, str. 161). Neuspešen prehod v zaposlitev je problematičen tako z vidika umeščanja v sistem dela (npr. vpliv brezposelnosti na oblikovanje odnosa do dela in delovne etike) in prihodnjih kariernih možnosti mladih posameznikov, kot z vidika negativnih psiholoških posledic (slaba samopodoba, občutek neobvladovanja življenja). Gledano iz makrosistemske ravni pri prehodih mladih iz šolanja v zaposlitev pa gre za vprašanja usklajenosti in medsebojne povezanosti izobraževalnega in zaposlovalnega sistema ter institucionalne podpore mladim pri prehodu med njima.

Prav trg dela mladih je najhitreje in najbolj izpostavljen različnim nihanjem (ko govorimo o mladih na trgu dela se to običajno nanaša na starostno skupino od 19 do 24 let). Tu so pritiski prožnosti in prilagodljivosti največji, zato so mladi pogosto tudi najmanj zaščiten del delovne sile. Temu pa se lahko izognejo z izobrazbo. Prav naraščajoči pomen izobrazbe in usposabljanja na trgu dela je odigral ključno vlogo pri podaljševanju izobraževanja mladih in današnja mladina se tega zaveda. Povečan interes mladine za izobraževanje pa ima lahko tudi druge razloge, kot so brezplačen študij, subvencionirana prehrana, možnost študentskega dela in njegova nizka obdavčitev, razne štipendije itd. (Verša, 2004, str. 3).

Tabela 1: Število študentov terciarnega izobraževanja po vrsti programa od šolskega leta 1998/99 do 2006/07

Šolsko leto\vrsta programa	Visokošolski strokovni (prejšnji)	1. Stopnja visokošolski strokovni	Univerzitetni (prejšnji)	1. Stopnja univerzitetni	specializacija	Magisterij (prejšnji)	2. stopnja magisterij	Doktorat (prejšnji)	3. stopnja doktorat
1998/99	31.232	-	40.961	-	181	2.825	-	-	-
1999/00	35.145	-	41.986	-	197	3.563	-	-	-
2000/01	39.671	-	43.080	-	190	3.732	-	-	-
2001/02	41.548	-	46.461	-	452	4.492	-	-	-
2002/03	41.421	-	45.635	-	668	4.938	-	-	-
2003/04	39.819	-	47.386	-	944	5.148	-	-	-
2004/05	41.235	-	49.994	-	1.249	6.165	-	964	-
2005/06	36.822	3.486	48.286	3.610	706	5.473	1.108	1.012	45
2006/07	32.411	6.592	45.552	6.871	695	4.635	2.107	1.151	99

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2007.

Vsi ti razlogi povečujejo število študentov na visokošolskem izobraževanju, kar vidimo tudi v Tabeli 1. V študijskem letu 1998/99 je bilo v teh izobraževalnih programih in v vseh letnikih vključenih 75.199, leta 2002/03 92.662 študentov, leta 2006/07 pa že kar 100.113 študentov. Kot vidimo, se število študentov iz leta v leto povečuje, pri tem pa se postavlja vprašanje, ali bo gospodarstvo lahko zagotovilo dovolj delovnih mest za novo izšolani kader.

Zgodi pa se tudi, da se mladi odločajo za nadaljevanje šolanja le iz razloga, da se izognejo zelo verjetni brezposelnosti v neugodnih ekonomskih razmerah. Dejavniki, ki vplivajo na odločitev za (nadaljnje) izobraževanje in s tem boljše možnosti za boljšo zaposljivost in se kažejo kot koristi študija so:

- plača,
- produktivnost,
- delovni čas,
- negotovost zaposlitve,
- prenizka ali previsoka usposobljenost glede na potrebe delovnega mesta,
- čas brez zaposlitve,
- nadaljevanje študija itd.

To naj bi bili vidni rezultati izobraževanja (Descy & Tessaring, 2001, str. 320). Poleg teh pa obstajajo še manj vidni, kot so sloves, socialni status in drugi.

1.2 Ovire pri vstopu mladih na trg dela

Kot vemo obstaja mnogo ovir pri vstopanju na trg dela. Angelca Ivanič (1999, str. 48) nam poda naslednje pomembne ovire pri prehodu mladih v zaposlitev:

- nujnost poklicnega prestrukturiranja vodi k izteku obdobja nagle rasti storitvenih poklicev in hkrati spreminja pogoje za dostop do zaposlitve tistih, ki prvič vstopajo na trg dela,
- zmanjševanje števila delovnih mest v obdobju večjih gospodarskih kriz,
- ekspanzija izobraževanja je pripeljala do sprememb v vrednotenju splošnih, poklicnih in akademskih izobrazbenih dosežkov.

Različno izobraženi mladi, ki vstopajo na trg dela so predvsem odvisni od poteka razvoja in spreminjanja kvalifikacij, ki jih zahtevajo delovna mesta ugotavlja avtorica.

1.3 Dejavniki, ki vplivajo na hitrost prehodov mladih v zaposlitev

Kako hitro lahko trg dela posrka letne prilive generacij, ki končujejo šolanje, je odvisno od številnih dejavnikov in okoliščin. Dejavnike, ki vplivajo na hitrost in gladkost prehodov

mladih iz šolanja v zaposlitev in pojasnjujejo gibanje, lahko v grobem razdelimo v tri večje skupine, in sicer na strukturne, institucionalne in individualne dejavnike.

1.3.1 Strukturni dejavniki

V skupino strukturnih dejavnikov spadajo predvsem demografski dejavniki in različni ekonomski dejavniki. Najbolj direktno na zaposlovanje mladih vpliva število mladih, ki letno zapuščajo šolanje in iščejo zaposlitev (to spada med demografske dejavnike). Med ekonomske dejavnike pa sodijo obseg in struktura povpraševanja po delu ter usklajenost strukture prilivov mladih na trg s strukturo aktualnega povpraševanja.

Gibanje zaposlovanja je močno povezana z ekonomskimi cikli in je pri zaposlovanju mladih še posebej izrazita. Mladinska brezposelnost je na ekonomska nihanja bolj občutljiva kot celotna brezposelnost. V obdobjih recesije (v katero vstopamo tudi v današnjih časih) so brezposelnosti najbolj izpostavljeni prav tisti, ki šele vstopajo na trg dela, torej predvsem mladi po končanem šolanju in mladi, ki opravljajo nestalne in nestabilne zaposlitve.

Še bolj pomembna za zaposlovanje mladih kot obseg povpraševanja je njegova struktura, predvsem glede na stopnjo izobrazbe in vrsto izobrazbe. Z višanjem izobrazbe se stopnje brezposelnosti zmanjšujejo, kar velja za vse starostne skupine, vendar precej bolj izrazito na mlajše kot na starejše. Tisti z nizko izobrazbo, torej nizko kvalificirani mladi so na trgu dela v bistveno slabšem položaju, saj se izobrazbene zahteve v sodobnih ekonomijah zvišujejo. Zaposlitvenih priložnosti zanje je malo, tiste, ki so, pa so v veliki večini netrajne in nestabilne.

Na hitrost prehodov mladih v zaposlitev pa močno vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so togost ali fleksibilnost trgov dela in odprtost (ali zaprtost) posameznih tržnih segmentov. Na togih in zaprtih trgih je čakanje dolgotrajno, na bolj fleksibilnih trgih pa je prehodov iz brezposelnosti v zaposlitev več in so hitrejši.

1.3.2 Institucionalni dejavniki

Pod institucionalne dejavnike štejemo dejavnike, povezane s strukturo in organizacijo izobraževalnega sistema, povezave med šolami in delodajalci, ter institucionalizirane prehode iz šolanja v zaposlitev, kot so vajeništvo, delovna praksa, pripravništvo, štipendije in podobno.

Evropske države se razlikujejo tudi po tem, kako in koliko so delodajalci vpleteni v sistem izobraževanja in usposabljanja. In prav v državah, kjer so delodajalci neposredno vključeni v sisteme izobraževanja in usposabljanja in je njihova vpetost v to velika, so stopnje brezposelnosti mladih nižje kot v državah, kjer je vpetost v sisteme izobraževanja in usposabljanja delodajalcev manjša.

1.3.3 Individualni dejavniki

Gre za lastnosti, po katerih se mladi razlikujejo od starejše delovne sile. Te lastnosti so lahko resnične, lahko pa so le pripisane. Tako je mladim že tradicionalno pripisana manjša odgovornost, manjša pripadnost, nezrelost, neresnost in druge lastnosti. Prav te lastnosti pa so razlog, da delodajalci neradi zaposlujejo mlade, saj predstavljajo tvegano delovno silo. Imajo pa tudi pozitivne lastnosti, ki jih ne smemo zanemariti. So bolj prilagodljivi, bolj inovativni, veliko bolj dovtetnejši za spremembe v delovnem procesu, manj zahtevni. Pripravljeni so sprejeti slabšo zaposljivost ali delo v slabih delovnih razmerah, slabše plačljivo delo itd. Prav to pa predstavlja konkurenčno prednost mladim v razmerah vse večje fleksibilnosti trgov dela.

1.3.3.1 Glavna konkurenčna prednost – znanje

Ko govorimo o znanju, mislimo predvsem o novejšem in kompleksnejšem znanju, ki ga mladi pridobijo v izobraževalnem sistemu. Zaradi nenehnega napredovanja tehnologije so ta znanja še posebej potrebna in mladi so tu v prednosti pred tistimi, ki so že pred časom izstopili iz izobraževanja, kar pa ne pomeni, da je v današnjih družbah in ekonomijah, ki vse bolj temeljijo na znanju, formalna izobrazba že sama po sebi dovolj. Posledica tega je, da se zaradi podaljševanja časa študija, povečuje tudi konkurenca med mladimi, ki iščejo prvo zaposlitev.

Poleg znanja pa imajo mladi več spretnosti in kompetenc po katerih delodajalci zaradi spreminjajoče se narave dela in delovnih procesov veliko povprašujejo in ki pogosto predstavljajo prednost v konkurenci za zaposlitev. Tu gre za veščine, kot so uporaba računalnikov in različnih računalniških aplikacij, komunikacijske spretnosti, znanje tujih jezikov, delo v skupinah itd. Te spretnosti si lahko mladi pridobijo skozi izobraževanje, lahko pa tudi skozi različne izkušnje, kot so npr. potovanja, spoznavanja različnih kultur, uporaba sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Vse te lastnosti omogočajo mladim primerjalne prednosti pred drugimi kategorijami delovne sile.

1.3.3.2 Glavna konkurenčna slabost – pomanjkanje izkušenj

Kot glavna konkurenčna slabost mladih se običajno razume pomanjkanje delovnih izkušenj. Poleg izobrazbe moramo imeti tudi delovne izkušnje, saj le te dajejo izobrazbi uporabno vrednost. Iskalci prve zaposlitve pa ponavadi niso povsem brez delovnih izkušenj. Te si lahko pridobijo skozi različne delovne prakse, prostovoljnem delom, opravljanjem različnih študentskih del, vendar te delovne izkušnje ponavadi niso vezane na poklicno področje za katerega smo se izobraževali in v katerem iščemo zaposlitev.

Pomen, ki ga delodajalci pripisujejo delovnim izkušnjam pa je v evropskih državah različen. Raziskovalci s tega področja razlike v pomenu, pripisanim delovnim izkušnjam pojasnjujejo s strukturo nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja ter s sistemskimi povezavami

med izobraževalno in delovno sfero (Smyth et al., 2001, str. 23). V državah, kjer je izobraževanje bolj splošno naravnano in delodajalci nimajo vpliva na oblikovanje izobraževalnih programov, je pomen delovnih izkušenj pri zaposlovanju bolj poudarjen. Na drugi strani, kjer je vključenost delodajalcev v oblikovanje in izvajanje programov delovnega usposabljanja in izobraževanja veliko, pa so delodajalci bolj pripravljeni zaposlovati mlade takoj po končanem šolanju.

Analize slovenskega Zavoda za zaposlovanje kažejo, da delodajalci v povprečju pri slabi polovici povpraševanja (v 46,2% primerov) delovne izkušnje določajo kot najpomembnejši dodatni pogoj za zaposlitev, takoj za izobrazbo (Verša, 2003, str. 12).

1.4 Načini iskanja zaposlitve

Iskanje zaposlitve je dolgotrajen in zahteven postopek in v današnjih časih, ko so med brezposelnimi osebami tudi mladi, dobro izobraženi kadri, je dobro poznati čim več načinov in možnosti, kako priti v stik s potencialnimi delodajalci. Iskanje zaposlitev je lahko formalno ali neformalno, ter posredno ali neposredno (Smonkar, 1994, str. 87):

- formalno iskanje zaposlitve pomeni, da brezposelni pri pridobivanju informacij in iskanju zaposlitve ravnajo v skladu z določenimi pravili in postopki,
- neformalno iskanje zaposlitve pomeni, da brezposelni pridobivajo informacije in iščejo zaposlitev brez uporabe pravili in postopkov,
- posredno iskanje zaposlitve pomeni, da brezposelni vzpostavijo stike z delodajalci in pridobivajo informacije o možnih zaposlitvah preko posrednikov oziroma institucij, ki se ukvarjajo z posredovanjem zaposlitev,
- neposredno iskanje zaposlitve pomeni, da brezposelni sami kontaktirajo z delodajalci (osebno, pisno itd.).

Spremembe na trgu dela v zadnjih letih se odražajo tudi pri načinih iskanja zaposlitev. Poleg že ustaljenih oblik se pojavljajo nove, kot so: zasebne agencije, razni klubi za iskanje zaposlitev, karierni centri, internet itd. V nadaljevanju si bomo nekaj teh oblik ogledali.

1.4.1 Javne službe – Zavod RS za zaposlovanje

Nudi pomoč pri iskanju zaposlitve tistim, ki so brezposelni. Poleg nekaterih drugih storitev ponudba Zavoda obsega svetovanje, posredovanje pri zaposlitvi in možnost vključitve v programe APZ. Osnovna naloga Zavoda je torej pomoč brezposelnim in vzpodbujanje k aktivnemu pristopu iskanja zaposlitve. Na spletnih straneh in na oglasnih deskah območnih enot Zavoda so objavljeni oglasi prostih delovnih mest. Spletna stran hkrati omogoča vpis v zaposlitveno bazo, prijavo na prejemanje obvestil po elektronski pošti in pregled, povezanih s

trgom delovne sile. Mladi iskalci zaposlitve v Sloveniji so zelo aktivni in zaposlitev iščejo na veliko različnih načinov, relativno malo pa se pri tem zanašajo na Zavod za zaposlovanje.

1.4.2 Iskanje s pomočjo kadrovskega agencij

Kadrovske agencije se ukvarjajo s komercialno dejavnostjo posredovanja med iskalci zaposlitve in delodajalci. Omogočajo vpis v bazo iskalcev zaposlitve, hkrati pa te obveščajo o možnih zaposlitvah. V njihovi ponudbi je tudi baza delodajalcev, tako da predstavljajo tudi posrednika, ki olajša iskanje zaposlitve in pridobivanje informacij o novih prostih delovnih mestih. Učinkovite so za pridobivanje visoko usposobljene delovne sile, kot so delavci v informacijski tehnologiji, koristne pa so tudi pri iskanju delovne sile z nižjo stopnjo izobrazbe.

1.4.3 Prijavljanje na oglase in razpise

To je primer neposrednega formalnega iskanja zaposlitve, ki se pogosto uporablja za vse vrste del in pri vseh iskalcih zaposlitve. Delodajalci imajo možnost izbire določene zvrsti časopisa glede na to kakšne kandidate želijo privabiti. Med slabosti tega načina lahko štejemo, da veliko delodajalcev ne objavlja prostega delovnega mesta v tej obliki.

1.4.4 Osebni (direktni) pristop do delodajalca

Je ena izmed neformalnih oblik iskanja zaposlitve, ki pa je zelo učinkovita. Iskalci zaposlitve neposredno sprašujejo za zaposlitev v podjetju ali pa pošljejo pismeno ponudbo za delo, torej brez objavljenega oglasa oziroma drugih informacij o tem, da podjetje išče nove kandidate za delo. Kadar je uporabljen ta pristop za iskanje zaposlitve, je zelo pomembno, da je predhodno narejena temeljita analiza podjetja, torej da pridobiš čim več koristnih informacij. Če podjetja trenutno ne potrebujejo novih zaposlenih, jih vsaj vodijo v evidenci s podatki o njihovi izobrazbi, delovnih izkušnjah in znanjih kot potencialne kandidate za v prihodnje.

1.4.5 Mreženje

Iskanje zaposlitve s pomočjo mreženja predstavlja iskanje zaposlitve s pomočjo oseb, ki jih iskalec zaposlitve pozna. Cilj te metode je, da iskalec obvesti čim več znancev o svojem iskanju zaposlitve, le ti pa mu pomagajo pri iskanju. Mreženje je pomemben način iskanja zaposlitve, saj mnoga podjetja prosta delovna mesta nadomestijo s kadrom, ki ga poznajo oziroma ga kdo priporoči. Poteka nenehno, torej v prostem času, med prijatelji, v šolah in drugje kjer se iščejo skupna interesna področja s posamezniki. Vsi pridobljeni stiki in poznanstva so lahko pomembni faktor, ki ti lahko omogoči novo zaposlitev.

1.4.6 Iskanje zaposlitve s pomočjo spleta

Iskanje in posredovanje s pomočjo spleta je že dodobra uveljavljen kot učinkovit in koristen pristop. Omogoča hitrejšo in obsežnejšo pridobivanje informacij o prostih delovnih mestih, učinkovitejšo in ekonomično iskanje ter spremljanje trga dela, popolno dostopnost 24 ur na dan, 7 dni v tednu in nenazadnje tudi boljšo komunikacijo med delodajalcem in delojemalcem.

Imamo še veliko načinov iskanja zaposlitve, toda izpostavil sem tiste, ki se meni v tem trenutku zdijo najbolj aktualni. Pomembno za iskalce zaposlitve je, da si prav s pomočjo teh kanalov zaposlovanja lahko oblikujejo lastno kariero in morebiti najdejo primerno zaposlitev že v času študija. Z vidika iskalca zaposlitve so učinkoviti tisti kanali zaposlitve, prek katerih se dejansko uspejo zaposliti. Gre za razmerje med vloženim naporom in pričakovanimi rezultati (Trbanc, 1992, str. 65).

2 TRG DELA MLADIH IN BREZPOSELNOST

2.1 Značilnosti trga dela mladih

Za trg dela mladih velja mnogo tistega, kar je značilno za trg dela nasploh. Med splošne značilnosti trga dela v Sloveniji je treba omeniti nefleksibilnost, preveliko reguliranost in splošno slabo delovanje. Skozi čas se je pokazalo, da je hitro prilagajanje in nenehno nadgrajevanje znanja nujno potrebno na trgu dela, kjer je konkurenca vedno večja in tehnološki napredek vedno hitrejši. Mladi se morajo biti sposobni prilagoditi spremembam na trgih in zadostiti zahtevam visoko razvitih trgov po usposobljeni in izobraženi delovni sili. Povprečni mladi delavec ima manj delovnih izkušenj, manj veščin in manjši občutek odgovornosti, kot povprečna odrasla oseba, ki je že dalj časa v delovnem procesu, zato so težje zaposljivi. Učenje mladih na delovnem mestu in njihovo usposabljanje je za delodajalce dražje, zato je ceneje zaposliti nekoga, ki že ima izkušnje. Vendar pa imajo mladi v primerjavi z odraslimi določene prednosti, ki smo jih v prejšnjem poglavju že omenili.

Trg dela mladih se razlikuje od ostalih trgov tudi po ceni za katero je mladina pripravljena delati. Pričakovanja glede plačila oziroma urne postavke se zvišujejo z odraščanjem. Razlike med plačilom, za katerega so pripravljene delati mladi in odrasli, bi na trgu kjer vlada huda konkurenca, kjer je poceni delo pomembnejše od produktivnosti, vodila do zamenjave mladih namesto odraslih. Mladi so hitreje prilagodljivi in tudi bolj razpoložljivi za delo, saj imajo tako manj geografskih kot družinskih ovir, po drugi strani pa jih je zaradi tega lažje odpustiti. Prva služba, ki jo mladi najdejo in sprejmejo, velikokrat ne ustreza njihovim pričakovanjem in stopnji izobrazbe, saj za delodajalce pomenijo tveganje, ker ne poznajo njihovih delovnih navad in kvalitet. To rešujejo z nestalnimi oblikami zaposlitve (Verša & Spruk, 2004, str. 20).

Stopnje brezposelnosti in zaposlenosti mladih so močno povezane s splošnim stanjem na trgu dela, zato je uspešna strategija zaposlovanja mladih kombinacija politike ponudbe dela, v kar je vključena primerna priprava mladih na delovni proces, in politike povpraševanja, ki naj ustvarja okolje primerno za razvoj novih delovnih mest in preprečuje nastajanje vzrokov za visoko in dolgotrajno brezposelnost.

2.2 Opredelitev brezposelnosti

Brezposelnost je ena glavnih makroekonomskih težav vsakega gospodarstva. Je kompleksen družben pojav, kjer problem nastane takrat, ko so posamezne skupine prebivalstva zaradi svojih značilnosti bistveno bolj ogrožene in prizadete kot ostale. Med najbolj ogrožene skupine spadajo starejše osebe brez ustrezne izobrazbe, invalidi, ženske in pa mladi, ki se z brezposelnostjo srečujejo predvsem ob koncu šolanja, ko so ravno na prehodu v odraslost. Brezposelnost pušča usodne posledice na posameznikovo psiho, kar se kaže kot izguba samospoštovanja in samozaupanja. Te posledice so najbolj vidne med mlado populacijo, kjer obstaja strah, da se začasna brezposelnost spremeni v trajno. Torej je za mlade danes zaposlitev pomembna za vstop v odraslost in s tem v ekonomsko osamosvojitvev. V skladu z opredelitvijo Mednarodnega urada za delo (ILO) med brezposelne štejemo ljudi, ki so v določenem času brez dela, so na razpolago za delo, in ki iščejo delo v proučevanem obdobju.

2.2.1 Vzroki za brezposelnost

Vzroki za brezposelnost so različni, navadno pa jih v ekonomski teoriji delimo na kratkoročne in dolgoročne. Zaradi tega razlikujemo vrste brezposelnosti po vzrokih med naslednjimi vrstami:

- sezonska (ciklična) brezposelnost,
- frikcijska brezposelnost,
- strukturna brezposelnost.

Sezonska brezposelnost je kratkoročna in nastane zaradi nihanj v proizvodnji, ko podjetja zaradi tega najemajo oziroma odpuščajo sezonske delavce.

Pri frikcijski brezposelnosti gre po navadi za kratkotrajno obdobje, posledico časovnega zamika med začetkom iskanja zaposlitve ter pridobitvijo le-te. Najpogosteje se pojavi med mladimi, ki iščejo prvo in odpuščenimi delavci, ki iščejo novo zaposlitev. Gospodarska politika navadno nima večjega vpliva na kratkoročna gibanja brezposelnosti, lahko jih le izravnava z večjo ali manjšo dejavnostjo pri ponudbi javnih del.

Veliko bolj pomembni za vodenje gospodarske politike so dolgoročni razlogi brezposelnosti. Tu mislimo predvsem na strukturno brezposelnost, ki je posledica med ponudbo kadrov na trgu dela ter povpraševanjem po njih. Pogosto je vzrok za ta tip brezposelnosti hiter

tehnološki razvoj, ki spremeni razmerje iskanih kadrov. Ogroža ljudi z nizko stopnjo izobrazbe, mlade, starejše (tehnološke viške) in invalide.

2.2.2 Posledice brezposelnosti

Brezposelnost prinaša tudi veliko negativnih posledic, ki jih lahko delno razdelimo na posledice za družbo kot celoto in posledice za posameznika. V družbi se zaradi brezposelnosti poslabšuje kakovost življenja, mezde ostajajo na nižjih ravneh, zaposlitve so manj varne, poveča se stopnja samomorilnosti in drugih vrst kriminala in vse to pripomore k družbeni nestabilnosti. Zaposleni brezposelne pogosto vidijo kot vzrok za svoje finančno stanje. S tem pride do napetosti ter še večjega razmika med družbenimi sloji. Zaradi manjšega dotoka davkov ter stroškov v obliki denarnih nadomestil je brezposelnost problematična tudi za državo. Posebno neugodna je pri mladih kadrih, ki ravnokar pridobljeno znanje hitro izgubijo, če ga ne uporabljajo. Na drugi strani, kar se tiče posameznikov pa so posledice brezposelnosti finančne, zdravstvene, samotnost in pasivnost, težave pri organizaciji dneva, izguba smisla ter osebne in socialne identitete itd. Če povzamemo brezposelnost poslabša kakovost življenja, saj prinaša slabšo finančno zmogljivost. Za brezposelne pomembnejše postajajo osnovne človeške potrebe kot so hrana, obleka ter dom.

2.3 Vrste brezposelnosti

Poznamo več vrst brezposelnosti. V nadaljevanju bom kot prvo opisal prostovoljno, potem tehnološko kateri sledi odkrita, kot zadnja pa je razložena prikrita brezposelnost.

2.3.1 Prostovoljna brezposelnost

Prostovoljna brezposelnost je najbolje razložena v Sayovem modelu tržnega ravnovesja. Ko je trg v ravnovesju, lahko vsi, ki želijo delati, dobijo zaposlitev. Dobijo pa jo lahko le za normalne plače, ki so rezultat razmerja med ponudbo delovne sile in njenim povpraševanjem. Problem se kaže v tem, da delavci niso pripravljeni delati za normalne plače in njihova svobodna volja je tisti moteči dejavnik, ki ruši tržno ravnovesje. Čim bolj je oseba pripravljena popustiti pri plači, delovnih pogojih in podobnem, ko se pogaja za zaposlitev, tem bolj neprostovoljna je njena brezposelnost. Veliko se razpravlja tudi v zvezi z različnimi oblikami pomoči, ki so jih deležni brezposelni. Nekateri menijo, da so previsoke, kar delavce spodbuja, da zapuščajo delo. Prav tako je visok življenjski standard en od dejavnikov, ki posameznike spodbuja, da brez velikega tveganja zapustijo sistem zaposlitve, saj le ta omogoča ustvarjanje prihodkov, zavarovanje za primer brezposelnosti in razne oblike socialne pomoči (Svetlik, 1985, str. 25-30).

2.3.2 Tehnološka brezposelnost

Tehnološka brezposelnost nastaja na strani povpraševanja po delovni sili. Je posledica novih tehnologij, ki vplivajo na relativno zmanjšanje delovnih mest in na spremembe v njihovi strukturi. Temu sledi zmanjšanje zaposlovanja oziroma odpuščanje delavcev. Do izrazito težkih posledic pri zaposlovanju pride v primerih, ko nova tehnologija zamenja staro in se tako poveča produktivnost dela, hkrati pa ne omogoča nastajanje novih delovnih mest (Bagon, 1991, str. 41).

Tehnološka brezposelnost nastaja v bistvu zaradi inovacij, ki povzročajo vse hitrejša in neprekinjena strukturna spremembe v gospodarstvu. Prav zaradi inovacij in uvajanja nove tehnologije se ne pojavlja več ciklično, temveč postaja zaradi nenehnega in hitrega razvoja trajna.

2.3.3 Odkrita brezposelnost

Odkrito brezposelnost predstavlja dejanska ponudba delavcev, to je število in značilnosti iskalcev zaposlitve, ki se prijavijo pri službah za zaposlovanje. Kakšne vrste je odkrita brezposelnost, pa je odvisno od števila in vrste prostih delovnih mest na eni, ter od števila karakteristik iskalcev zaposlitve na drugi strani. Odkrita brezposelnost se deli na frikcijsko brezposelnost, brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja pa se loči še na ciklično brezposelnost in pa brezposelnost zaradi neskladne rasti.

Brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja ali kot jo nekateri imenujejo Keynesova brezposelnost se kaže kot presežek ponudbe delovne sile nad povpraševanjem delovnih mest. Za vse, ki bi želeli delati je premalo delovnih mest. Pojavlja se le občasno zaradi cikličnih nihanj gospodarstev. V tem primeru imamo opravka s ciklično brezposelnostjo.

Premajhno povpraševanje se lahko pojavi tudi v času gospodarskega razcveta. Obsega daljše časovno obdobje in takšno stanje je možno zaslediti v številnih razvitih, predvsem pa v manj razvitih državah. Nastopi zaradi visokega naravnega prirastka prebivalstva, dezagrarizacije, zaradi drugih nenadnih povečanj ponudbe delovne sile, hitrega tehnološkega razvoja in drugih podobnih razlogov. V tem primeru gre za brezposelnost zaradi neskladne rasti.

2.3.4 Prikrita brezposelnost

Med prikrito brezposelne osebe štejemo osebe, ki sicer imajo zaposlitev, vendar ničesar ne prispevajo k BDP. Če bi jih odpustili, bi lahko dosegali enak BDP kot pred tem. Vendar pa je težko poimensko določiti tiste, ki na delovnih mestih nič ne delajo. Takšnih je pravzaprav zelo malo, saj vsak vsaj nekaj ur dnevno dela. Seštevek vseh nedelovnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa razkrije število prikrito brezposelnih. To vrsto brezposelnih lahko

ugotavljamo le z ocenami. Zlasti visoka je bila v nekdanjem samoupravnem socialističnem sistemu, v katerem je bila osnovna človekova pravica pravica do dela. Zato je bila skupna brezposelnost razmeroma nizka, prikrita brezposelnost pa visoka (Hrovatin, 2000, str.207).

2.4 Merjenje brezposelnosti

Na področju merjenja brezposelnosti se v večini evropskih držav uporabljata dve različni metodi. Ti metodi sta:

- merjenje registrirane brezposelnosti,
- merjenje anketne brezposelnosti.

Stopnja registrirane brezposelnosti pomeni odstotni delež registrirano brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Aktivno prebivalstvo je sestavljeno iz zaposlenega prebivalstva in brezposelnih oseb. Po zakonsko podprti opredelitvi Zavoda za zaposlovanje pod registrirane brezposelne osebe sodijo (Bregar et al., 1999, str. 121):

- osebe registrirane kot brezposelne na Zavodu za zaposlovanje,
- osebe, ki nimajo zaposlitve in niso zaposlene,
- osebe, ki niso lastniki ali solastniki podjetja, v katerem bi v zadnjem letu ustvarjali dohodek za preživljanje in ne opravljajo nobene samostojne dejavnosti,
- osebe, ki niso lastniki, zakupniki ali uporabniki drugih nepremičnin, s katerimi se lahko preživljajo,
- osebe, ki nimajo nobenih drugih virov rednih dohodkov za preživljanje.

Tabela 2: Gibanje povprečne stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Povprečna st. registrirane brezposelnosti (v %)	12,2	11,2	11,2	11,0	10,3	10,2	9,4	7,7

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, Letno poročilo 2007.

Anketna brezposelnost se ugotavlja na podlagi ankete o delovni sili, skladno z metodologijo Mednarodne organizacije dela (ILO) in Statističnega urada RS (SURS). Osredotočena je na snemanje dejanskih razmer odrasle populacije na trgu dela. Kot brezposelne osebe, ki kumulativno izpolnjujejo naslednje pogoje ILO definira:

- osebe, ki v tednu pred anketiranjem niso opravile nikakršnega dela za plačilo,
- osebe, ki so v štirih tednih pred anketiranjem aktivno iskale zaposlitev,
- osebe, ki so se v dveh tednih od dneva anketiranja pripravljene zaposliti,
- osebe, ki so že našle delo, vendar ga bodo začele opravljati po anketiranju.

Tabela 3: Gibanje anketne stopnje brezposelnosti v Sloveniji za drugo četrtletje v obdobju od leta 2000 do 2007

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stopnja anketne brezposelnost (v %)	7,2	5,9	5,9	6,6	6,1	5,8	5,9	4,9

Vir: Zavod RS za zaposlovanj, Letno poročilo 2007.

Zaradi različnih vsebinskih in metodoloških razlogov, predvsem pa zaradi uporabe strožje mednarodne definicije brezposelnosti v anketi o delovni sili, lahko ugotovimo, da je število brezposelnih v Sloveniji na podlagi ankete precej nižje, kot pa ga objavlja Zavod RS za zaposlovanje na podlagi registriranih brezposelnih oseb (Malačič, 1995, str. 45).

2.5 Brezposelnost v Sloveniji

V letu 2007 je bilo v Sloveniji v povprečju 71.336 registriranih brezposelnih oseb. To je za 16,9 % manj kot v letu 2006. Znižali so se deleži brezposelnih starih do 26 let in deleži iskalcev prve zaposlitve. Na zmanjšanje deleža iskalcev prve zaposlitve oziroma mladih je vplivala tudi sprememba zakonodaje, saj se kot brezposelne osebe ne morejo več prijaviti dijaki, študenti in udeleženci izobraževanja odraslih, mlajši od 26 let, razen če so upravičeni do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti.

Eden od osnovnih vzrokov za počasno zmanjševanje registrirane brezposelnosti v Sloveniji je visoka strukturna brezposelnost, ki se le počasi zmanjšuje. V drugi polovici devetdesetih let, ko so se razmere na trgu dela izboljšale, so se oblikovale posebej problematične skupine brezposelnih, kot so starejše brezposelne skupine, mladi brez strokovne izobrazbe, brezposelne osebe brez ustrezne izobrazbe, invalidi in drugi. Danes ostaja problematična struktura brezposelnosti predvsem v strukturnih deležih starejših, oseb brez strokovne izobrazbe, žensk in dolgotrajno brezposelnih oseb, saj znaša kar okoli 50 %. Opazimo tudi, da brezposelnost starih do 26 let upada, saj se je v preučevanem obdobju znižala s 23,4 % na 16,7 %. To je seveda lep dosežek, vendar je še vedno okoli šestina mladih, ki nimajo zaposlitve. Brezposelnost prvih iskalcev zaposlitve pa se je v preučevanem obdobju poslabšala, saj se je njihova brezposelnost zvišala s 17,9 % na 19,4 % (glej Tabela 4). V letu 2000 je bilo med brezposelnimi 24.945 mladih do 26 let. V preučevanem obdobju je njihovo število vrh doseglo leta 2003, ko je bilo v povprečju brezposelnih 25.493 mladih do 26 let. Po tem letu se je število mladi brezposelnih postopno zmanjševalo in je v letu 2007 znašalo 11.913. Povprečno letno število iskalcev prve zaposlitve se je spreminjalo podobno kot število mladih brezposelnih. Vrh je doseglo leta 2004 s 23.392 osebami, ki iščejo prvo zaposlitev, po tem letu pa se je njihovo število postopno zmanjševalo in v letu 2007 znašalo le 13.839 (glej Sliko 1 v prilogi).

Tabela 4: Gibanje povprečnega števila in strukturnih deležev (v %) registrirano brezposelnih po značilnih skupinah v Sloveniji v letih od 2000 do 2007

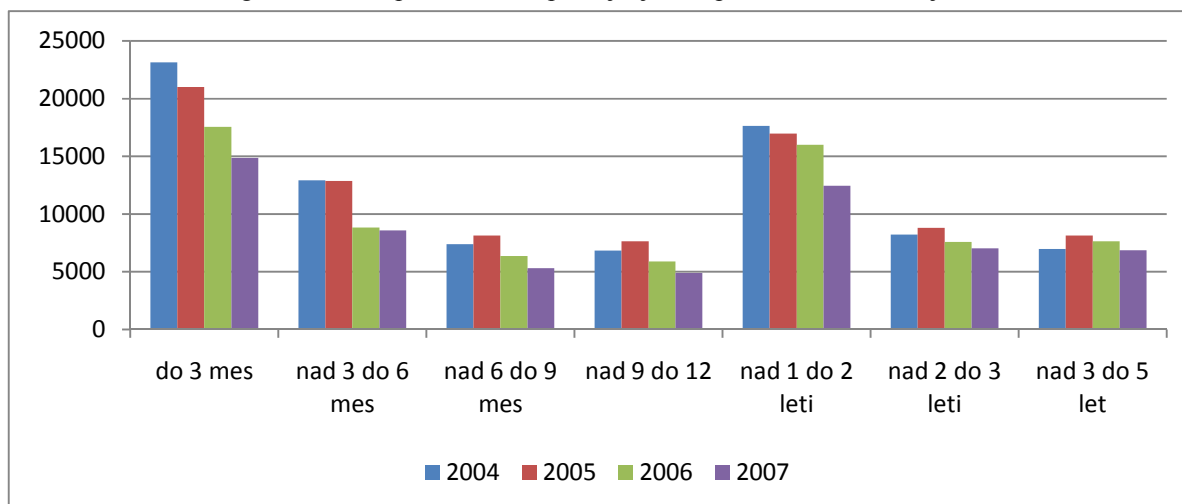
Povprečni deleži posameznih kategorij v letih od 2000 do 2007							
leto	Povprečno število registriranih brezposelnih	Stari do 26 let	Iščejo prvo zaposlitev	Ženske	Brezposelni nad 1 leto	Brez strokovne izobrazbe	Stari 40 let in več
2000	106.601	23,4	17,9	50,7	62,9	47,2	51,7
2001	101.857	24,1	18,8	50,8	58,9	47,0	50,5
2002	102.635	24,0	19,6	51,2	54,4	47,0	49,4
2003	97.674	26,1	23,2	52,8	48,6	44,2	44,1
2004	92.826	26,2	25,2	53,1	46,2	41,6	42,8
2005	91.889	24,2	24,3	53,8	47,3	40,8	43,6
2006	85.836	21,2	22,3	54,8	48,8	39,3	46,3
2007	71.336	16,7	19,4	54,9	51,2	39,3	52,1

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, Letno poročilo 2007.

Največji delež v starostni strukturi brezposelnih oseb skozi leta še vedno predstavljajo stari nad 50 do 60 let in leta 2007 je ta delež znašal kar 30,5 % oziroma 20.863 (glej Tabelo 1 v prilogi). Najmanjši delež v letu 2007 so zavzeli mladi do 18 let in sicer 0,1 %, za osebe stare od 18 do 25 let je delež znašal 13,2 %, za osebe od 25 do 30 let pa 15,5 %. Če primerjamo leto 2007 z letom 2000 se je relativno povečala registrirana brezposelnost le v starostni skupini nad 60 let in več in sicer za 24,1 %, najbolj pa se je zmanjšala v starostni skupini do 18 let, in sicer za kar 80,6 %. Najbolj konstantna glede na druge starostne skupine, je bila skupina nad 25 do 30 let, saj se je v letu 2007 glede na leto 2000 zmanjšala le za 7,7 %. V Prilogi je v Tabeli 1 in Tabeli 2 navedeno število in delež registrirano brezposelnih oseb po starostnih skupinah od leta 2000 do 2007.

Pri brezposelnosti ni najbolj zaskrbljujoča visoka stopnja brezposelnosti mladih, ampak njeno trajanje, zlasti če je dolgotrajno. Dolgotrajna brezposelnost je brezposelnost, ki traja več kot eno leto. Dolgotrajno brezposelni so ena izmed najbolj problematičnih kategorij na trgu dela, saj vodi k izgubi delovnih zmožnosti in sposobnosti ter k upadu konkurenčnosti brezposelne osebe. Prav tako pa upada tudi aktivnost brezposelnih pri iskanju zaposlitve (Trbanc, 1992, str. 132). Povprečen čas trajanja brezposelnosti med mladimi je krajši od tistega za celotno brezposelno populacijo, v zadnjih letih pa delež brezposelnih upada v obeh segmentih. Povprečna čakalna doba na prvo zaposlitev znaša približno 10 mesecev. Kot vidimo na Sliki 1 največja deleža brezposelnih po času trajanja, predstavljajo osebe, ki so brezposelne do 3 mesece in osebe, ki so brezposelne od 1 do 2 leti. Ta dva segmenta sta predstavljala v letu 2007 kar 40 % brezposelnih v celotni populaciji (do 3 mesece 14.857, nad 1 do 2 leti pa 12.460).

Slika 1: Struktura registrirano brezposelnih oseb po trajanju brezposelnosti v Sloveniji od leta 2004 do 2007

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

2.5.1 Brezposelnost mladih je problem

Ko govorimo o brezposelnosti mladih, moramo upoštevati, da je za njih značilna nižja stopnja aktivnosti, kar je posledica tega, da se večina mladih še vedno šola oziroma nadaljujejo šolanje in so zato neaktivni. Kot vidimo, je aktivnost starih od 15 do 24 let nihala in v letu 2007 je bilo v tej starostni skupini aktivnih 40,7 % mladih (glej Tabela 5). Aktivnost starih od 25 do 49 let je bila po pričakovanjih visoka in skozi leta bolj ali manj konstantna.

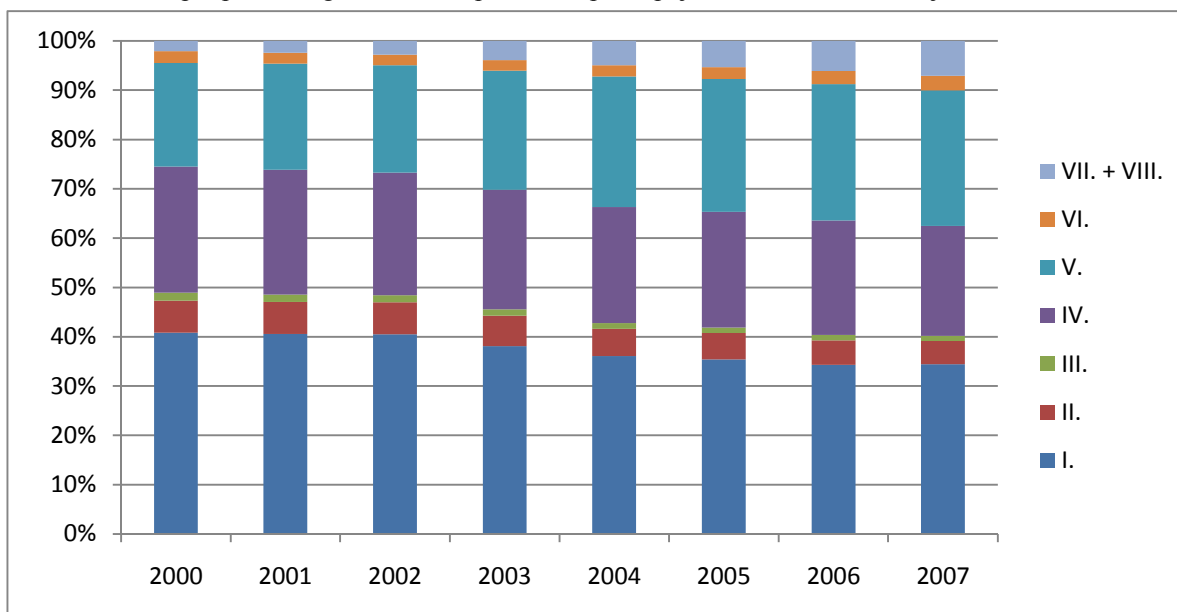
Tabela 5: Stopnje aktivnosti po starostnih skupinah za drugo četrtletje od leta 2003 do 2007 (v %)

Starostne skupine\leta	2003	2004	2005	2006	2007
15 – 24 let	33,8	39,6	36,5	41,3	40,7
25 – 49 let	91,0	91,4	91,5	91,8	92,2
50 +	26,6	30,4	30,7	32,1	33,1

Vir: SURS, Statistični letopis 2008.

Sama brezposelnost pa je lahko posledica težav pri prehodu v zaposlitev, lahko pa tudi posledica opravljanja občasnih del, kot so na primer študentska dela, ki omogočajo med drugim izogibanje plačevanja davkov in so za mnoge delodajalce cenejša in privlačnejša kot pa zaposlovanje mladih diplomantov. V zadnjih letih se je povečal delež netipičnih pogodb o zaposlitvi mladih, ki mladim ne omogoča socialne varnosti, ne omogoča reševanje stanovanjske problematike in kreditne sposobnosti, kar jih posledično omejuje pri ustvarjanju pogojev za načrtovanje družine. Mlade bi bilo potrebno zaščititi pred zlorabami delodajalcev v primerih teh netipičnih pogodb, saj kot smo že omenili ponekod mlade raje zaposlujejo zaradi nižjih stroškov zaposlitve kot pa zaradi njihovih kvalitativnih prednosti.

Slika 2: Delež povprečno registrirane brezposelnosti po stopnjah izobrazbe v Sloveniji od leta 2000 do 2007

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Iz Slike 2 je razvidno, da je izobrazbena struktura dokaj neugodna, saj največji delež brezposelnih predstavljajo osebe, ki nimajo dokončane osnovne šole (I. stopnja). Ta je v letu 2007 znašal 26,7 % (glej Tabelo 5 v prilogi), kar je še vedno zelo veliko, toda manj kot v prejšnjih letih, kjer se je ta delež gibal okoli 40 %. Velik delež predstavljajo tudi osebe s IV. in V. stopnjo izobrazbe, in sicer 17,3 % s IV. stopnjo (15.884 brezposelnih) in 21,3 % s V. stopnjo (19.562 brezposelnih) izobrazbe v letu 2007. Kot smo povedali pa je presenetljivo, da se brezposelnost povečuje med najbolj izobraženimi (VII. + VIII. stopnja). V letu 2000 je znašala le 2,1 %, v letu 2007 pa kar 5,5 %.

V zadnjem desetletju se je povečalo število ljudi s terciarno izobrazbo, prišlo je celo do izrivanja nižje kvalificirane delovne sile z višjo kvalificirano, večja brezposelnost pa je prispevala k podaljševanju izobraževanja. Seveda se tisti, ki ne dokončajo višje sekundarne izobrazbe srečujejo s težavami pri vstopu na trg dela, toda pod probleme brezposelnosti mladih spada tudi povečanje brezposelnih oseb s terciarno (VI., VII. in VIII. stopnja) izobrazbo, še posebej mladih do 30 leta. Eden resnejših problemov pa je tudi trajna brezposelnost, saj skozi to obdobje mladi še dodatno izgubljajo svojo konkurenčnost pred starejšo delovno silo, delovno zmožnost in sposobnost. S tem pa navadno upade še aktivnost iskalcev, ki se privadijo takšnemu položaju in začnejo izkoriščati določene finančne ugodnosti, ki so jim na voljo kot brezposelnim.

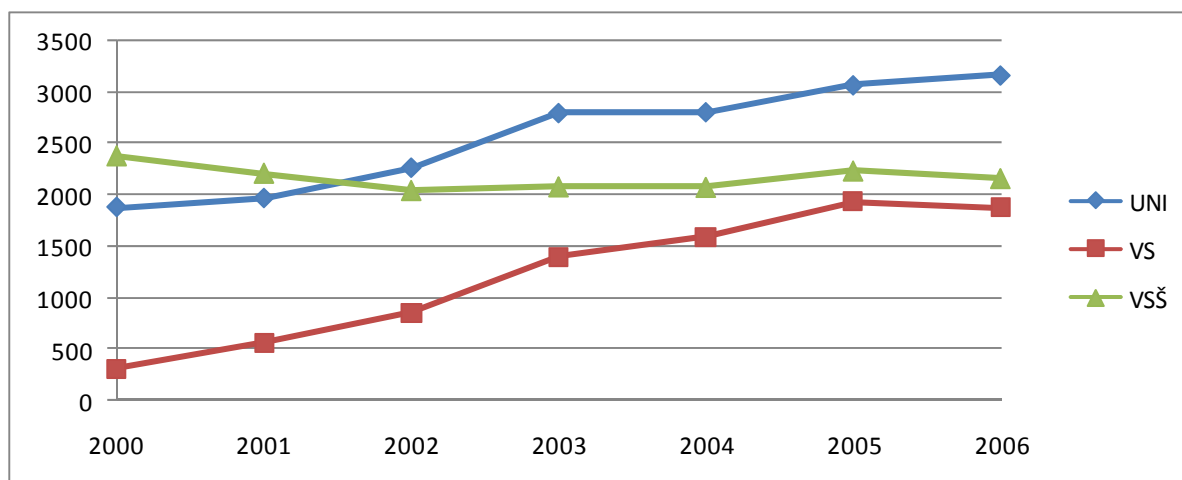
3 ANALIZA BREZPOSELNOSTI DIPLOMANTOV V SLOVENIJI

Razvoj tehnologije, hitro spreminjajoče se okolje in storitveno naravnane ekonomije so le nekateri od dejavnikov, s katerimi se sooča sodobno gospodarstvo. Tu je potreba po visoko izobraženi in usposobljeni delovni sili zelo visoka in povpraševanje po delu teh delavcev se v zadnjih nekaj letih povečuje. Kljub temu pa se določen del ljudi z najvišjimi stopnjami izobrazbe srečuje z brezposelnostjo. V obdobju socializma so mladi diplomanti v strukturi registrirano brezposelnih oseb vedno predstavljali največji del. Prevladovale so namreč zaposlitve za nedoločen čas, pridobiti prvo zaposlitev pa je bilo najtežje. Ko so mladi pridobili zaposlitev so jo običajno obdržali dlje časa. Celotni sistem zaposlovanja se je deloma spremenil ob zamenjavi sistema in osamosvojitvi Slovenije (Verša, 2004, str.1).

3.1 Registrirana brezposelnost diplomantov v Sloveniji

Za analizo registrirane brezposelnosti diplomantov sem vzel diplomante višješolskega strokovnega študija (VSŠ), visokošolskega študija (VS) in univerzitetnega študija (UNI). Kot vidimo na Sliki 3, je bilo konec leta 2000 brezposelnih 2.376 diplomantov oziroma 2,3 % vseh brezposelnih (glej Tabelo 7 v prilogi), ki so končali višješolsko strokovno izobraževanje (VSŠ) in dosegli šesto stopnjo izobrazbe. Njihovo število je padalo do leta 2002, ko je le to znašalo 2.049 brezposelnih diplomantov ali 2,1 % vseh brezposelnih. Do zmanjšanja je prišlo predvsem zaradi sprememb v izobraževalnem sistemu, ko je prišlo do ukinitve nekaterih višjih šol. Od leta 2002 naprej pa je začelo zopet naraščati vse do leta 2005, ko je bilo 2.232 brezposelnih diplomantov ali 2,4 % vseh brezposelnih oseb. Vzrok je bil uvajanje novih študijskih smeri. Konec leta 2006 pa je znašalo število brezposelnih diplomantov šeste stopnje 2.161 ali 2,8 % vseh brezposelnih.

Slika 3: Gibanje števila registrirano brezposelnih diplomantov v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od leta 2000 do 2006

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Registrirana brezposelnost diplomantov s končano visokošolsko izobrazbo (VS) je leta 2000 znašala 317 brezposelnih diplomantov, oziroma 0,3 % vseh brezposelnih in je naraščala vse do leta 2005, ko je bilo registriranih 1.931 brezposelnih diplomantov (2,1 % vseh brezposelnih). Konec leta 2006 pa je število malo padlo, in sicer na 1.880 brezposelnih diplomantov visokih šol, oziroma 2,4 % vseh registrirano brezposelnih.

Število brezposelnih diplomantov s končano univerzitetno izobrazbo (UNI) je naraščalo skozi celotno preučevano obdobje. Prav tako je rasel tudi njihov delež med vsemi registrirano brezposelnimi osebami. Konec leta 2000 je bilo registriranih 1.880 diplomantov (1,8 % vseh), konec leta 2006 pa je to število znašalo že kar 3.168 brezposelnih diplomantov, oziroma 4 % vseh brezposelnih. Presenetljivo je predvsem to, da se je število diplomantov v letu 2006 povečevalo, čeprav se je število vseh brezposelnih v letu 2006 zmanjšalo za 14.272 glede na leto 2005.

3.2 Spolna struktura registrirano brezposelnih diplomantov

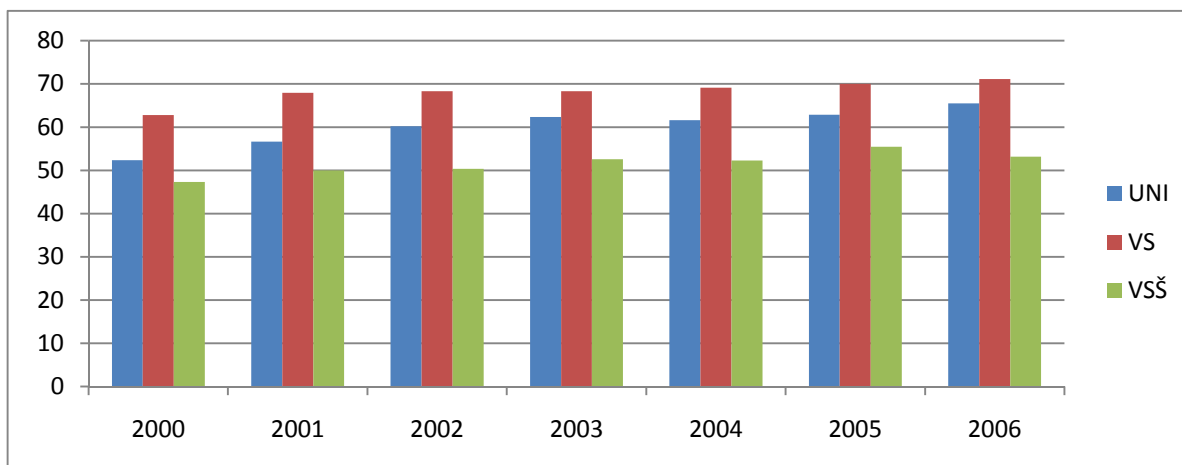
Ženske imajo formalno na trgu dela enake pravice in možnosti kakor moški, vendar se kljub temu srečujejo z nekaterimi ovirami in slabšimi pogoji. Torej spolna diskriminacija še naprej ostaja eden od problemov pri zaposlovanju. Ženske imajo tako še vedno omejen dostop do določenih delovnih mest in poklicev, na delovnem mestu napredujejo počasneje in imajo v povprečju nižjo plačo kot pripadniki nasprotnega spola. Dejansko jim velikokrat niso zagotovljene enake možnosti za zaposlitev. Delodajalci na splošno neradi zaposlujejo ženske, saj menijo, da so manj produktivne in da podjetju povzročajo višje stroške. Poleg tega se s tem želijo zavarovati pred problemi, ki bi jih imeli zaradi nosečnosti žensk, porodniškega dopusta in kasneje varstva otrok. Menijo tudi, da se zaradi družinskih obveznosti premalo posvečajo službi in da na delovnem mestu pogosto mislijo na svoje otroke, zaradi česar naj bi bila njihova delovna uspešnost manjša.

Slika 4 ne kaže nič spodbudnega za žensko populacijo, saj vidimo, da delež brezposelnih diplomantk za vse tri vrste študija (VSS, VS, UNI) skozi preučevano obdobje vseskozi narašča in je večji od deleža brezposelnih moških. Izjema sta leti 2000 in 2001 in še to samo pri višješolskem strokovnem študiju. Leta 2000 je bil delež brezposelnih diplomantk manjši od deleža moških, in sicer je znašal 47,3 %, leta 2001 pa je znašal 50 %. Najvišji delež brezposelnosti diplomantk je bil v letu 2005, ko je znašal 55,5 %, oziroma 1.238 diplomantk (glej Tabela 8 v prilogi). Leta 2006 je delež brezposelnih diplomantk za VSS znašal 53,2 %. Razlike v brezposelnosti med spoloma pa so najmanjše ravno pri tej vrsti študija, tako je delež v obdobju od leta 2000 do leta 2006 porasel za 5,9 odstotnih točk.

Najvišji deleži se pojavljajo pri visokošolskemu študiju (VS), kjer je začetni delež brezposelnih diplomantk znašal 62,8 % in naraščal skozi celotno preučevano obdobje. Konec

leta 2006 je znašal kar 71,1 % (1.336 brezposelnih diplomantk), kar je izjemno veliko in pomeni, da je od leta 2000 do 2006 narasel za 8,3 odstotne točke.

Slika 4: Odstotni delež žensk v registrirani brezposelnosti diplomantov v Sloveniji na da 31.12. v obdobju od leta 2000 do 2006 (v %)

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Delež registriranih brezposelnih diplomantk univerzitetnega študija (UNI) je konec leta 2000 znašal 52,4 % in je naraščal do konca leta 2003, ko je znašal 62,4 %. V letu 2004 je padel na 61,6 %. Do konca leta 2006 pa je delež brezposelnih diplomantk znašal 65,5 %, oziroma 2.074 diplomantk. Skozi preučevano obdobje se je relativni delež najbolj povečal pri univerzitetnem študiju, in sicer je od leta 2000 do 2006 porasel za kar 13,1 odstotne točke.

3.3 Starostna struktura registrirano brezposelnih diplomantov

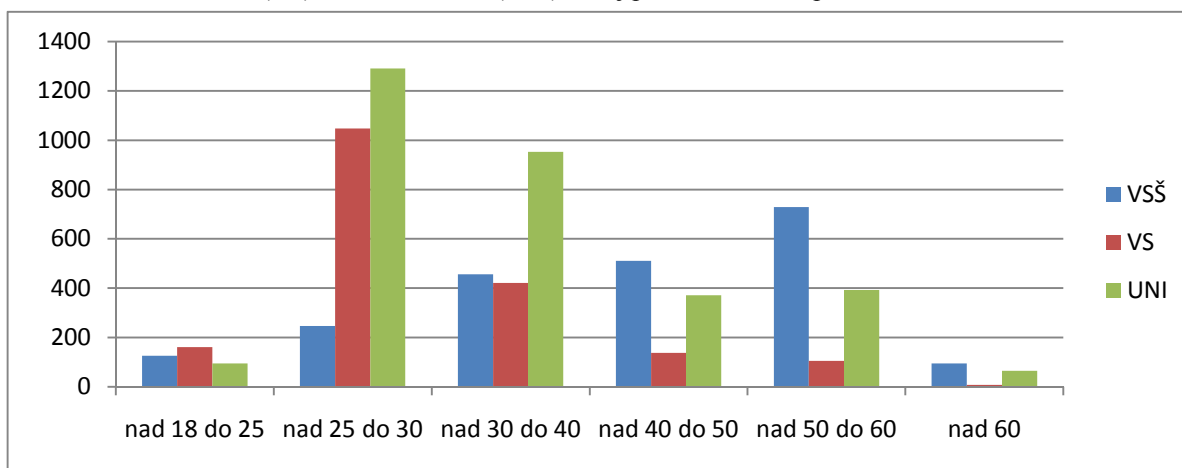
Starostna struktura brezposelnih diplomantov se glede na vrsto študija nekoliko razlikuje. Za višješolski strokovni študij (VSŠ) je značilno, da skozi preučevano obdobje, torej od leta 2000 do 2006 prevladujejo brezposelni v starostnem razredu nad 50 do 60 let. V letu 2006 je delež znašal 33,7 % ali 728 brezposelnih. Sledi jim starostni razred nad 40 do 50 let, kjer je leta 2000 delež znašal 21,6 % ali 514 brezposelnih, leta 2006 pa 23,6 % ali 511 brezposelnih. Tretji po deležu brezposelnih je razred nad 30 do 40 let (18,5 % - 439 oseb leta 2000 oziroma 21,1 % - 456 oseb leta 2006), kateremu sledi starostni razred nad 25 do 30 let, v kateri je delež padel iz 15,1 % v letu 2000 na 11,4 % v letu 2006 ali drugače povedano, iz 358 oseb na 246. Najmanjši deleži brezposelnih diplomantov višješolskega strokovnega študija pa se pojavljajo v skupini nad 18 do 25 let in nad 60 let.

Tabela 12 v prilogi prikazuje starostno strukturo brezposelnih diplomantov za visokošolski študij (VS) od leta 2000 do 2006. Kot vidimo je tukaj malce drugačna slika, saj največji delež predstavlja starostni razred nad 25 do 30 let. V tem razredu je delež leta 2000 znašal 32,2 %, leta 2006 pa 55,7 %. Vidimo izjemno povečanje deleža v tej skupini in sicer je v šestih letih porasel za kar 23,5 odstotne točke. Sledi starostni razred nad 18 do 25 let in zanimivo je, da je

bil delež leta 2000 celo večji kot pa v skupini nad 25 do 30 let, in sicer je znašal 39,4 %. V naslednjih letih pa spremljamo njegovo izrazito zmanjšanje. V letu 2006 je delež znašal le 8,6 %, torej se je v tem obdobju zmanjšal za kar 30,8 odstotnih točk. Sledi starostni razred nad 30 do 40 let, kjer se je delež diplomantov povečal iz 14,5 % v letu 2000 na 22,4 % v letu 2006. Število brezposelnih diplomantov v starostnem razredu nad 40 do 50 let je naraslo iz 29 na 137 oseb, gledano v odstotkih pa se je v letu 2006 zmanjšalo za 1,8 odstoten točke glede na leto 2000. Najmanjši delež predstavljajo stari nad 60 let in sicer 0,4 % v letu 2006.

Največ brezposelnih diplomantov univerzitetnega študija (UNI) je bilo leta 2000 v starostnem razredu nad 25 do 30 let in sicer je delež znašal 34,3 %, leta 2006 pa se je ta delež povečal na 40,8 % (glej Sliko 5), kar lahko pomeni predpostavko, da jih je največ tudi diplomiralo v tem starostnem obdobju. Sledi starostni razred nad 30 do 40 let, v katerem je bilo leta 2000 brezposelnih 22,1 % diplomantov, leta 2006 pa se je ta delež povečal na 30,1 %. Tukaj lahko sklepamo, da so postali diplomanti manj aktivni na področju izobraževanja in so kasneje diplomirali ali pa se le starajo, medtem ko čakajo na zaposlitev. Tretji starostni razred po velikosti deleža je razred nad 50 do 60 let, kjer se je delež brezposelnih diplomantov univerzitetnega študija leta 2006 zmanjšal za 9,2 odstotni točki glede na leto 2000. Prav tako se je delež zmanjšal tudi v starostnem razredu nad 40 do 50 let. Deleža v razredih do 25 let in nad 60 let pa sta se le malenkostno spremenila.

Slika 5: Gibanje števila registrirano brezposelnih diplomantov v Sloveniji za višješolski strokovni (VŠŠ), visokošolski (VS) in univerzitetni (UNI) študij po starostnih skupinah na dan 31.12. 2006

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

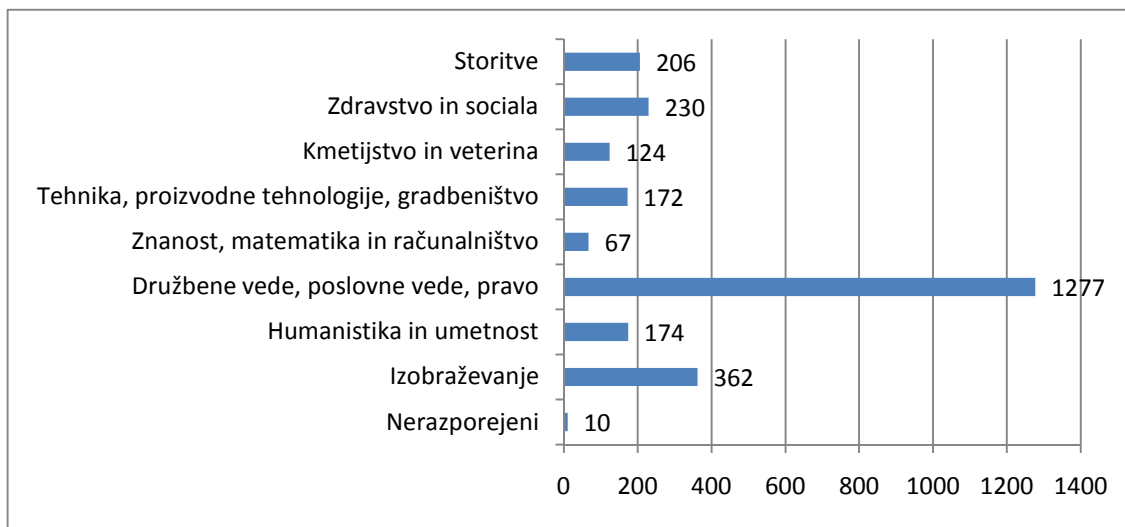
4.4 Brezposelnost diplomantov po področjih izobraževanja

Od druge polovice devetdesetih let se je vpis na višje in visoke šole množično povečal in smer šolanja je postala vse pomembnejši faktor. Je tudi eden od vzrokov za brezposelnost. Tukaj se pojavlja problem, saj je na področjih umetnosti in humanistike, matematike, kmetijstva in drugih podobnih smeri vpis na fakultete manjši, kot pa bi si same fakultete to želele. Torej je zanimanje za te študijske programe premajhno. Postavlja se vprašanje, kako povečati zanimanje mladih za vpis na smeri s premajhnim povpraševanjem? Ena od rešitev je, da bi

fakultete izboljšale svoje programe in jih naredile kakovostne in zanimive za študente, da bi se tehnološko opremile in nudile študentom potrebno tehnološko podporo ob študiju, da bi povečale število izpitnih rokov itd. Vsekakor pa ni rešitev omejevanje vpisa na fakultetah, kjer je zanimanje visoko, da bi se povečal vpis na fakultetah, ki so usmerjena na področja, katera študentom niso tako zanimiva (Malačič, Sambt, 2006, str. 36). Torej večje težave imajo posamezniki, ki prihajajo iz družboslovnih smeri in tistih smeri, po katerih je število delovnih mest močno omejeno. Za slednje imam v mislih predvsem zgodovinarje, arheologe, filozofe in podobno. Ponavadi je čakanje na sprostitvev delovnega mesta lahko zelo dolgo trajno.

Največ brezposelnih diplomantov v letu 2006 so predstavljali diplomanti družbenih in poslovnih ved, in sicer 1.277 oseb. Tem sledijo diplomanti smeri izobraževanja (362), zdravstva in sociale (230) in storitev (206). Sledijo jim diplomanti humanistike in umetnosti (174), diplomanti proizvodnih tehnologij, gradbeništva in tehnike (172) in diplomanti kmetijstva in veterine (124). Med diplomanti družboslovnih ved prevladujejo ekonomisti, politologi, komunikologi in sociologi, zelo blizu pa so tudi pravniki. V skupini izobraževanja, kamor sodijo vzgojitelji in učitelji, prevladujejo učitelji športne vzgoje, precej pa je tudi profesorjev angleščine in nemščine. V določenih skupinah je manj kot deset brezposelnih ali pa jih sploh ni. Vzrok je lahko, da študijske smeri ne obstajajo ali pa je diplomantov tako malo, da takoj najdejo delo.

Slika 6: Brezposelni diplomanti po področjih izobraževanja (december 2006)

Vir: Spruk, Interno gradivo, Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Ker obiskujem Ekonomsko fakulteto se bom malce bolj osredotočil na diplomirane brezposelne ekonomiste. Ker je veda bolj splošne narave, najbrž niti ni presenetljivo, da je vpis na tovrstne fakultete vsako leto zelo velik. Poklic je zelo zanimiv in razgiban, saj lahko posameznik z ekonomskim znanjem opravlja različne poklice, dela in dolžnosti. Spodnja tabela prikazuje število brezposelnih diplomantov s področja ekonomije po smeri študija.

Tabela 6: Brezposelni diplomirani ekonomisti po smeri študija (na koncu leta 2006)

	Št. oseb	Povprečna čakalna doba (v mesecih)	Povprečna starost (v letih)
Diplomirani ekonomisti	319	8,62	26,45
Univerzitetni diplomirani ekonomisti	157	8,48	26,61

Vir: Spruk, Interno gradivo, Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

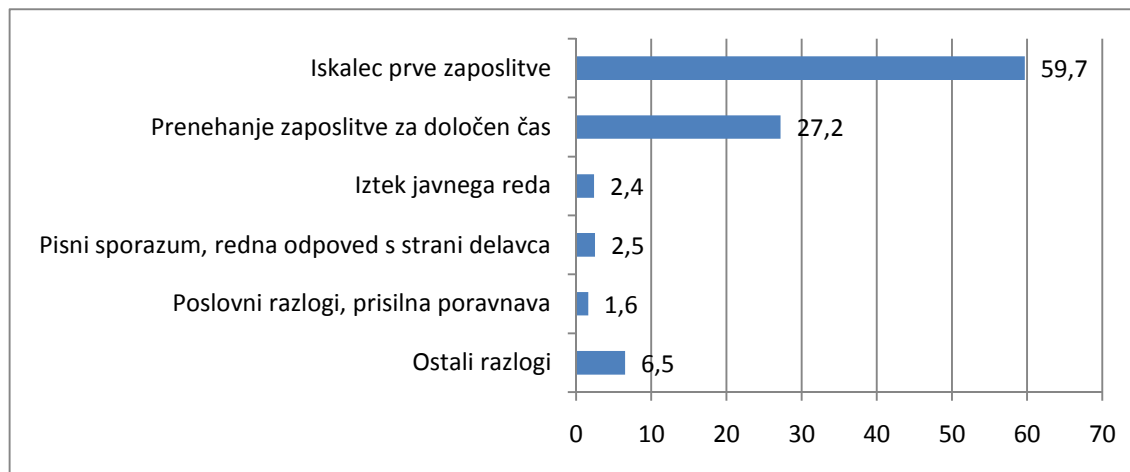
Na Zavodu za zaposlovanje je bilo konec leta 2006 prijavljenih največ ekonomistov. Največ je bilo diplomiranih ekonomistov z dokončano visokošolsko izobrazbo in sicer 319 oseb. Z dokončano univerzitetno izobrazbo pa je bilo 157 brezposelnih ekonomistov. Največ brezposelnih predstavljajo ekonomisti na smeri organizacija-management in ekonomisti na smeri management. Povprečna čakalna doba na zaposlitev za ekonomiste je dobrih osem mesecev. Zasludil pa sem, da imajo najdaljšo povprečno čakalno dobo ekonomisti na smeri marketinga, ta znaša skoraj 27 mesecev. Povprečna starost ekonomistov po smereh študija se giblje okoli 26 let, najstarejši so ekonomisti na smeri marketinga (28 let), najmlajši pa ekonomisti na smeri podjetništva.

Pri mladih diplomantih obstaja tudi strah pred tem, da se po končani diplomi ne upajo vpisati na podiplomske programe, ker jih skrbi, da bodo imeli z višjo stopnjo izobrazbe še manjše možnosti za zaposlitev, saj jim bo tako pripadal višji dohodek, kar pa je za delodajalce lahko nesprejemljivo. Veliko jih tako počaka na prvo zaposlitev in se šele potem odloči za nadaljevanje študija, ko ima delovno mesto že zagotovljeno.

4.5 Vzroki za brezposelnost mladih diplomantov

Vzrokov, zakaj mladi diplomanti ne dobijo dela, je veliko. Večina vzrokov za brezposelnost je prav tako značilna za vse starostne skupine. Edina, ki na nek način odstopa in je značilna za diplomante, je neizkušenosť pri delu. V spodnji sliki ta vzrok sicer ni neposredno naveden, je pa skrit pri iskalcih prve zaposlitve.

Slika 7: Brezposelni mladi diplomanti po vzrokih prijave na Zavodu za zaposlovanje v % (december 2006)

Vir: Spruk, Interno gradivo, Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Vzrokov, zakaj se mladi prijavijo na Zavod, je veliko. Največji delež pa zavzemajo osebe, ki iščejo svojo prvo zaposlitev. Delež se je v preteklih letih sicer nekoliko zmanjšal, vendar v letu 2006 se vedno znaša okoli 60 %. Drugi najpomembnejši vzrok prijavljenosti na Zavodu je prenehanje zaposlitve za določen čas, ki znaša dobrih 27 %. Ostali vzroki, kot so iztek javnega reda, odpoved s strani delavca, pisni sporazum, poslovni razlogi in ostali razlogi so zanemarljivi, saj so v letu 2006 skupaj znašali le 13%.

Iskalci prve zaposlitve so največkrat zaposleni kot pripravniki. In kot vemo, so pripravniki upravičeni do 30 % nižje plače, kot je določeno v zakonu, pa čeprav nosi polno odgovornost in opravlja isto delo, kot drugi zaposleni na isti ravni. Zato ni presenečenje, da se delodajalci odločajo za tovrsten ukrep. Pripravnštvo po zakonu ni več obvezno (razen za nekatere poklice), vendar pa se ga nekatera podjetja še vedno poslužujejo ravno zaradi varčevanja. Najdemo pa tudi nekaj pozitivnih lastnosti pripravništva. Ena od teh je zakon, ki delodajalcu prepoveduje, da v času pripravništva prekliče pogodbo o zaposlitvi, razen če za to obstajajo tehtni razlogi (Pripravniki imajo nižje plače, 2007, str.8).

4 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

4.1 Opredelitev aktivne politike zaposlovanja

Aktivno politiko zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) lahko opredelimo kot skupek ciljno usmerjenih ukrepov in programov, ki delujejo na trgu dela in si prizadevajo za povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti, preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost in povečanje prehoda v zaposlitev, zmanjšati strukturno brezposelnost, torej povečati zaposljivost z dvigom izobrazbe, usposobljenosti in izboljšanjem veščin. Spodbujajo tudi povečanje prilagodljivosti in konkurenčnosti zaposlenih, novo zaposlovanje in okrepitev socialne vključenosti brezposelnih (Program ukrepov APZ za 2007-2013, str.7).

Torej če povzamemo, je APZ nastala predvsem zato, da bi z njeno pomočjo izboljšali delovanje trga dela in da bi odpravili njegov glavni problem – brezposelnost. APZ pa mora dosežati sinergijske učinke tudi z drugimi sektorskimi politikami (monetarna, fiskalna, naložbena,...), da bi postala popolnoma uspešna. S tem načinom posega na trg dela neposredno, pri čemer odpravlja tiste kratkoročne in druge probleme glede zaposlovanja in trga dela, ki jih s preostalimi sistemskimi rešitvami in ukrepi drugih politik ni mogoče učinkovito odpravljati. Navkljub vsem razlikam pa v praksi takšnega razmejevanja ni. Vse navedene politike imajo po navadi enake cilje, razlikujejo se le po sredstvih, s katerimi delujejo, najbolj učinkovite pa so takrat, kadar delujejo usklajeno (Svetlik et al., 2002, str. 175).

Posamezni ukrepi APZ, ki jih bom v nadaljevanju tudi opisal, so v skladu z njihovo vsebino, namenjeni različnim ciljnim skupinam, glede na njihove specifične potrebe. Te ciljne skupine so:

- brezposelne osebe,
- osebe, katerih delo je postalo nepotrebno,
- šolajoča se mladina in iskalci zaposlitve,
- zaposleni.

Programi APZ predstavljajo zelo pomemben mehanizem spodbujanja zaposlovanja mladih oziroma preprečevanja njihove brezposelnosti. V Sloveniji je bil edini program zaposlovanja, ki je bil neposredno namenjen mladim iskalcem prve zaposlitve, program subvencioniranja pripravništva, uveden leta 1991. Pri tem programu je šlo za sofinanciranje dela plač pripravnikov, s čimer je zavod za zaposlovanje spodbujal delodajalce, da so vsaj za določen čas zaposlovali mlade, v obdobju, ko je bilo sicer novo zaposlovanje skoraj povsem ustavljeno in leta 1993, ko je bila kriza zaposlovanja na vrhuncu, je bilo s tem ukrepom izpeljanih več kot 80 % vseh prvih zaposlitev. Prav tako so bili leta 2005 mladi, ki so bili brezposelni več kot šest mesecev, ter tisti, ki so iskali svojo prvo zaposlitev, omenjeni kot ciljna skupina, med prioritetskimi nalogami pa je bila tudi vključitev vseh mladih brezposelnih nad šest mesecev bodisi v zaposlitev bodisi v programe zaposlovanja. Seveda so mladi vključeni tudi v nove programe APZ.

4.2 Nastanek aktivne politike zaposlovanja

APZ se je najprej pojavila na Švedskem konec štiridesetih let prejšnjega stoletja, kjer po drugi svetovni vojni ni bila v ospredju obnova dežele, temveč vprašanje razmerja med brezposelnostjo in inflacijo. Zato se je skupina ekonomistov odločila, da bo izdelala različne predloge za rešitev tega problema, ki so kasneje dobili ime Rehn-Meidnerjev model gospodarskega in socialnega razvoja. Model govori predvsem o tem kako preprečiti, da bi strukturne spremembe v gospodarstvu vodile v brezposelnost, saj so te povzročale presežke delovne sile v nekaterih in primanjkljaj v drugih sektorjih. Ukvarja se tudi z vprašanjem kako bi s selektivnimi ukrepi spodbujali odpiranje delovnih mest v prve in usmerjati delovno silo v druge sektorje. Rehn-Meinderjev model je prišel v uporabo na Švedskem šele deset let kasneje, druge države pa so model začele uvajati v šestdesetih letih, predvsem na podlagi priporočil OECD. Razlogi za uporabo in oblikovanje APZ pa so bili naslednji (Svetlik, 2002, str. 175):

- težnja po ohranitvi polne zaposlenosti,
- naraščajoča strukturna brezposelnost,
- pomanjkljivosti sistemov izobraževanja, ki niso bili sposobni usposobiti delavcev kot je to narekovalo spremenjeno povpraševanje,
- vstopanje velikega števila žensk in mladih na trg dela,
- gospodarske krize.

V Sloveniji se je APZ začela razvijati v osemdesetih letih. V začetku devetdesetih let pa se je začela v Sloveniji uveljavljati tudi v praksi, ko se je ob uveljavljanju tržnega gospodarstva, ki je povzročilo tehnološko posodabljanje, odpravljanje podzaposlenosti in odpuščanje presežnih delavcev, začela hitro povečevati odkrita brezposelnost (Svetlik et al., 2002, str. 186).

Zaradi gospodarske krize v začetku devetdesetih let je vlada začela z uvedbo blažilnih ukrepov, da bi se izognili socialnemu zlomu. Nastajali so razni programi za dodatno izobraževanje in prekvalifikacije delavcev, za odpiranje novih delovnih mest itd. V velikih primerih je šlo le za finančne injekcije podjetjem, da bi lažje prebrodila krizo in si zagotovila nadaljnje poslovanje vsaj za kratek čas. V vseh teh letih pa se je APZ razvijala in širila, tako, da zdaj predstavlja neko celoto, ki pomaga tako brezposelnim kot tudi delodajalcem.

4.3 Ukrepi APZ v Sloveniji

APZ v Sloveniji, ki je namenjena brezposelnim diplomantom, je razdeljena na štiri ukrepe in v njih opredeljene aktivnosti. Ti ukrepi so svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve, usposabljanje in izobraževanje, spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja ter programi za povečanje socialne vključenosti. Vključenost diplomantov v ukrepe poteka praviloma na podlagi zaposlitvenih načrtov, ki vsebuje obvezne in dogovorjene aktivnosti v zvezi z iskanjem zaposlitve, ki jih določita brezposelna oseba in svetovalec zaposlitve. Zaposlitveni načrt je pripomoček pri načrtovanju poti do zaposlitve, pri uresničevanju in spremljanju dogovorjenih aktivnosti, pri ocenjevanju napredka (Zaposlitveni načrt, 2007). V nadaljevanju bom poskušal bolj izpostaviti tiste aktivnosti posameznih ukrepov, ki se nanašajo predvsem na spodbujanje zaposlovanja mladih diplomantov.

4.3.1 Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve (prvi ukrep)

Namen ukrepa je svetovanje in pomoč posameznikom pri iskanju zaposlitve ter seznanjanje s poklicnimi možnostmi. Predvsem mladim oziroma brezposelnim diplomantom mora zagotoviti prave informacije, ki jih potrebuje za pravo odločitev pri izbiri poklica. S tem se tudi izboljšajo zaposlitvene možnosti in odpravijo morebitne ovire pri iskanju zaposlitve.

Aktivnosti, ki se izvajajo v okviru ukrepa:

- poklicno in zaposlitveno informiranje, svetovanje in motiviranje,
- pomoč pri iskanju zaposlitve,
- razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev.

Prva aktivnost je po mojem mnenju ključnega pomena za diplomante. Njen namen je zagotoviti potrebne informacije in osnovno svetovanje z namenom spodbujanja za aktiven in uspešen pristop pri iskanju (nove) zaposlitve. V pomoč uporabnikom so tudi Centri za

informiranje in poklicno svetovanje (CIPS), katerih naloga je da zagotovijo uporabnikom kakovostne in prave informacije, ki jih potrebujejo za pravilno odločitev zaposlovanja, načrtovanja poklicne poti, kot tudi načrtovanja rednega, izrednega ali dopolnilnega izobraževanja. CIPS-i so namenjeni tako mladim, ki so pred poklicno izbiro, odraslim, ki spreminjajo svojo poklicno kariero, in vsem, ki iščejo novo zaposlitev ali želijo nadaljevati šolanje ter potrebujejo prave informacije za lažje samostojno odločanje.

Namen pomoči pri iskanju zaposlitve je, da pomaga uporabnikom z različnimi moduli poglobljenega svetovanja in preizkušanje usposobljenosti za določeno vrsto dela. V pomoč pri iskanju zaposlitve so tudi razne delavnice, obravnava posameznikov, seminarji itd., ki razvijajo posameznikove sposobnosti, odpravljajo razne ovire in pomagajo pri iskanju zaposlitvenega cilja in zaposlitve ter pri razvoju kariere. Torej namen je pridobivanje izkušenj in potrebnih znanj, ki jih nujno potrebujemo pri iskanju zaposlitve.

Namen tretje aktivnosti pa je spodbujanje za razvoj novih oblik informiranja, svetovanja in pomoči pri iskanju zaposlitve. Tukaj gre za ključne aktivnosti, ki pospešujejo prilagajanje programov in pristop k razmeram na trgu in značilnostim ciljnih skupin. Z izobraževanjem in usposabljanjem za poklice, pri katerih obstaja neskladje med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela in s spodbujanjem vključevanja brezposelnih se bo povečala zaposljivost.

4.3.2 Spodbujanje in izobraževanje (drugi ukrep)

Namen ukrepa je povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti na trgu delovne sile s pridobivanjem novih znanj in spretnosti ter z dvigom izobrazbe in kvalifikacijske ravni zaposlenih in brezposelnih.

Aktivnosti, ki se izvajajo v okviru ukrepa:

- programi institucionalnega usposabljanja in nacionalne poklicne kvalifikacije,
- programi praktičnega usposabljanja,
- programi izobraževanja,
- usposabljanje in izobraževanje zaposlenih,
- preventivni in inovativni projekti na trgu dela.

Namen praktičnega usposabljanja je vključevanje v različne programe usposabljanja z namenom pridobiti delovne izkušnje. Sodelovanje brezposelnih v aktivnostih omogoča brezposelnim osebam, da pred odločitvijo o svoji nadaljnji delovni karieri preizkusijo svoja znanja, veščine in delovne navade.

Programi izobraževanja vključujejo aktivnosti formalnega izobraževanja, programe usposabljanja za življenjsko uspešnost in projektne učne za mlade, ki bodo posvečali

pozornost zlasti povečanju zaposljivosti in fleksibilnosti brezposelnih oseb na trgu dela, dvigu njihove izobrazbe in zmanjševanju strukturnega neskladja na trgu dela.

V okviru tega programa se na mlade nanašata podaktivnosti projektno učenje za mlade in Nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK). Pri projektne učenju so ciljna skupina mladi od 15 do 25 let, ki so opustili šolanje. Posamezniku pomagajo pridobiti funkcionalna znanja s področja splošne razgledanosti, tista znanja, ki so ciljno usmerjena k vsebinam, ki povečajo možnosti za uspešno reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje in omogočajo večjo integracijo na trg dela, zlasti zaposlitveno fleksibilnost in samostojnost. Mlade brezposelne osebe se vključujejo v aktivnost z namenom, da se v naslednjem šolskem letu lahko vrnejo v formalni izobraževalni program. Pri NPK pa so ciljna skupina mladi do 26 let. Aktivnost udeležencem zagotavlja pridobitev javne listine o nacionalni poklicni kvalifikaciji, ki izkazuje pridobljena strokovna znanja in spretnosti, ki so potrebna za opravljanje poklica.

4.3.3 Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja (tretji ukrep)

Namen je spodbujanje brezposelnih oseb k samozaposlovanju, spodbujanje najtežje zaposljivih skupin brezposelnih, predvsem tistih, ki prejemajo socialno pomoč in s spodbujanjem novih oblik zaposlovanja povečati prilagodljivost trga dela. V okviru programa spodbud za zaposlovanje se na mlade nanašata predvsem spodbujanje novega zaposlovanja in povračila prispevkov delodajalca.

Aktivnosti, ki se izvajajo v okviru ukrepa:

- spodbujanje novega zaposlovanja in samozaposlovanja,
- subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb,
- povračilo prispevkov delodajalca
- spodbujanje prilagodljivosti delovne sile in podjetji,
- ohranitev delovnih mest.

Pri spodbujanju samozaposlovanja se brezposelnim in osebam v postopku izgubljanja zaposlitve zagotavlja svetovanje in subvencija za samozaposlitev. Namen subvencije je pospeševanje podjetništva in odpiranje novih delovnih mest. Spodbujanje novega zaposlovanja je poleg drugih ciljnih skupin namenjena tudi iskalcem prve zaposlitve, ki so pred manj kot dvema letoma končali redno šolanje. Zavod spodbuja zaposlovanje tako, da subvencionira delodajalca. Zaposlitev se realizira za najmanj eno leto, za polni delovni čas. Izjemoma lahko tudi za krajši delovni čas, vendar ne krajši od polovičnega delovnega časa.

Pri povračilu prispevkov delodajalca gre za posredno pomoč mladim brezposelnim. Delodajalec je namreč upravičen do povračila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za porodniško varstvo, obvezno zdravstveno zavarovanje in za zavarovanje za primer brezposelnosti. Seveda je povračilo pogodbeno omejeno. Program je namenjen tudi

ostalim brezposelnim, v okviru mladih pa se nanaša predvsem na brezposelne, ki so na Zavodu prijavljeni več kot šest mesecev.

Pod četrto aktivnost se bodo izvajale tudi aktivnosti, namenjene spodbujanju mobilnosti in uvajanju prožnih oblik zaposlitve. Podpirali se bodo tudi inovativni prijemi delodajalcev, ki bodo razvijali zaposlitvi prijazno okolje za usklajevanje delovnih in družinskih obveznosti.

4.3.4 Programi za povečanje socialne vključenosti (četrty ukrep)

Namen je spodbujati socialno vključenost ljudi, torej uveljaviti in uresničiti aktivnosti in projekte za ustvarjanje takega okolja, ki bo ljudi motiviralo k večji aktivnosti in v katerem bodo lažje in hitreje našli delo, hkrati pa uživali potrebno raven socialne zaščite. Za mlade sta posebej pomembna druga in zadnja aktivnost.

Aktivnosti, ki se izvajajo v okviru ukrepa:

- spodbujanje socialnega vključevanja in delovne aktivnosti,
- projekti netržnih zaposlitvenih programov
- spodbujanje zaposlitvenih zmogljivosti,
- inovativni programi.

Namen prve aktivnosti je aktiviranje brezposelnih oseb, njihova socialna vključenost in ohranitev ali razvoj delovnih sposobnosti ter spodbujanje razvoja novih delovnih mest. Pod ta ukrep spadajo tudi javna dela, pomoč na domu, osebna asistenca in podobni projekti, ki so namenjeni spodbujanju novega zaposlovanja v neprofitnem sektorju in izenačevanje možnosti zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb.

Poleg ostalih ciljnih skupin se projekti netržnih zaposlitvenih programov osredotočajo predvsem na mlade, ki so opustili šolanje, so brezposelni in imajo težave na različnih področjih. Aktivnost poteka na podlagi razpisa na katerega se lahko prijavijo neprofitni delodajalci s sedežem organizacije na območju z višjo stopnjo brezposelnosti od povprečne.

Pri tretji aktivnosti se bo za zaposlovanje v storitvenem in nevladnem sektorju spodbujalo oblikovanje in izvajanje netržnih zaposlitvenih projektov. Podpirajo se zlasti tisti projekti, ki ustvarjajo nova delovna mesta v neprofitnem sektorju in nevladnih organizacijah.

V zadnjo aktivnost, ki je tudi namenjena predvsem mladim, sodijo projekti, s katerimi se iščejo nove rešitve za vključitev ciljnih skupin na trg dela. Kot primer lahko navedemo program pobude skupnosti EQUAL, kjer gre za razvoj programov usposabljanja izobraževanja in zaposlovanja za posebno ranljive, partnerskega sodelovanja ter preverjanje teh programov v praksi s strani izbranih razvojnih partnerstev. Inovativne rešitve skušajo povečati motivacijo, znanja in veščine predvsem mladih kandidatov za potrebe na trgu dela.

SKLEP

Da živimo v obdobju nenehnih sprememb ni več nobena skrivnost. In lahko bi dejali, da je negotovost ena od temeljnih značilnosti današnje družbe. Prav zato je dobra izobrazba eden ključnih faktorjev za vstop na trg dela. V svetu, kjer se tehnologija neprestano razvija in okolje neprestano spreminja, je ravno najnovejše kompleksno znanje odlika mladih. Vendar tu naletijo na skeptičnost delodajalcev, ki mladim ne zaupajo, pa čeprav jim lahko prinesejo konkurenčno prednost pred drugimi. Delodajalci danes pogosto menijo, da imajo diplomanti kar dobro poklicno znanje, pritožujejo pa se nad njihovimi drugimi, nepoklicnimi in netehničnimi sposobnostmi. Vendar pa se da z ustreznim usposabljanjem, ki mora biti bolj praktično naravnano, zagotovo odpraviti nekaj tovrstnih problemov.

V današnjem življenju ima poklic oziroma zaposlitev pomembno vlogo, saj odločilno vpliva na kakovost življenja. Zato prava osebna poklicna odločitev zahteva predvsem aktivno udeležbo in iskanje zaposlitve, samostojno presojo posameznika, ki je nikakor ne kaže prepustiti drugim osebam ali naključju. Le na tak način bo osebno zadovoljstvo in produktivnost posameznika na delovnem mestu večja. Zaposlitev pa še zdaleč ni povezana samo s preходом v osamosvojitvev. Izkazalo se je namreč, da je uspešen vstop v svet relativno stabilne zaposlitve pomemben tudi z vidika dolgoročnega načrtovanja družine.

Opazimo tudi, da se je povečalo število mladih vključenih v izobraževanje. Brezposelni z višjo stopnjo izobrazbe naj bi lažje našli zaposlitev. Zato z množičnim vpisom na višje in visoke šole, postaja smer šolanja vse pomembnejša. Še pomembnejše dejstvo pa je, da narašča število diplomantov, ki nimajo izobrazbi primerne službe. Tu se pojavi vprašanje čemu je bil namenjen ves trud, ki so ga vložili v izobraževanje, če so prisiljeni sprejeti eno ali več nižje stopenjsko delo. S tem pa težav za mlade diplomante še ni konec, saj se je sesulo mnogo segmentov trga dela mladih, do česar je prišlo zaradi številnih zlorab študentskega dela, ki med drugim omogoča izogibanje plačevanja davkov, ki je za delodajalce cenejše, kot pa zaposlovanje diplomantov. Zaradi težavnosti prehoda na trg dela, ki ga zastruje vse večja konkurenca, pa se prehodi iz študija v zaposlitev podaljšujejo. Problem vse težavnejšega prehoda mladine v zaposlitev je povezan z vse šibkejšo absorpcijsko sposobnostjo države in njene ekonomije za učinkovito in uspešno integracijo vse bolj izobražene mladine na trg dela.

A naj poudarim, da problemi trga dela kot so brezposelnost, težki prehodi mladih v zaposlitev, nizka zaposljivost ranljivih skupin itd. niso problem samo na področju Slovenije. So pravzaprav skupna zagata celotne Evrope. Glede prehoda mladih v sfero dela so razlike po skupinah držav, odvisno od tega, kako je razvito poklicno izobraževanje, kolikšen je delež splošnega šolstva v njem in kakšna institucionalna podpora in regulacija spremlja ta prehod. Skratka, Evropa boleha za relativno podobnimi strukturnimi težavami kakor Slovenija, težavnim preходом mladih v zaposlitev, nizko udeležbo delovne sposobnosti v sferi aktivnosti in zaposlitev, naraščajočo brezposelnostjo.

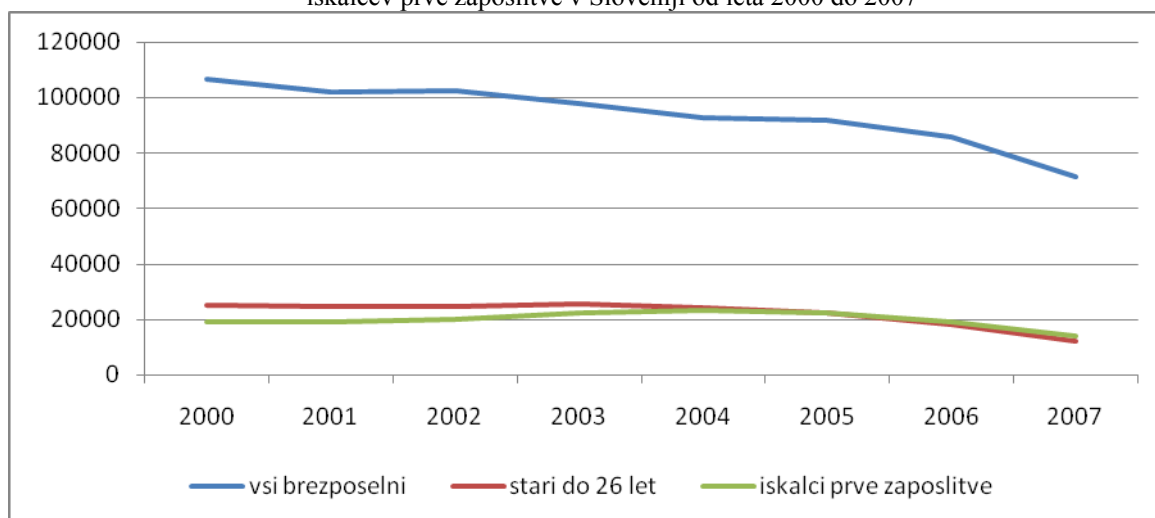
LITERATURA IN VIRI

1. Bagon J. et al. (1991). *Poti do dela in zaposlitve*. Ljubljana: Panta Rhei.
2. Bregar L., Ograjenšek I. & Bavdaž M. (2000). *Ekonomska statistika 1999*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Črnak-Meglič A. et al. (2005). *Otroci in mladina v prehodni družbi*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
4. Descy P. & Tessaring M. (2001). *Individual performance, transition to working life and social exclusion. Training and learning for competence. Second report on vocational training research in Europe: synthesis report*. Luxemburg: Office for official Publications of the European Communities.
5. Diplomanti terciarnega študija po starosti, spolu in vrsti programa, Slovenija, 2008. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno 3. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp
6. *From Higher Education to Employment*. Synthesis Report. (1993). Pariz: OECD.
7. Hrovatin N. (2000). *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Ivanič A. (1999). *Iz izobraževanja v zaposlitev – usklajenost dosežene formalne izobrazbe in priložnosti na trgu dela. Sodobna pedagogika*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
9. Junankar N. P. (1987). *From School to Unemployment?*. London: The MacMillan Press Ltd.
10. Kramberger A. (1999). *Poklici, trg dela in politika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. *Letno poročilo 2007*. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje.
12. Letna in poslovna poročila Zavoda RS za zaposlovanje. Najdeno 18. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/LetnaPorocila.htm>
13. Malačič, J. (2006). *Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
14. Malačič J., Sambt J. Kako spraviti mlade, ki so rasli z računalniki, v zastarele šole: brezposelnost diplomantov. *Dnevnik*, 56 (20), 36.
15. Petersen A. C. (1994). *Youth Unemployment and society*. Cambridge: University Press.
16. Pripravniki imajo nižje plače. *Get job* (priloga revije *Študent*), 10 (2007), 6, str. 8-9.
17. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje, 2008. Najdeno 29. aprila na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Programi/programi.htm>
18. Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe. Najdeno 20. maja na spletnem naslovu http://www.mszs.si/eurydice/posvet/brezposelni_skupine.htm
19. Smonkar J. (1994). *Brezposelni in iskanje zaposlitve. Knjižna zbirka Teorija in praksa. Zaposlovanje približevanje Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Smyth E. et al. (2001). *Comparative Analysis of Transition from Education to Work in Europe*. Dublin: Economic and Social Research Institute of Dublin.
21. Spruk V. (2007). *Interno gradivo*. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
22. *Statistični letopis RS 2006*. (2006). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

23. Svetlik I. (1985). *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
24. Svetlik I. et al. (2002). *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Trbanc M. (1992). *Poti zaposlovanja*. Zbornik. Zaposlovanje (str. 50-68). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
26. Trbanc M. & Verša D. (2002). *Zaposlovanje mladih. Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Verša D. (2003). *Poklicna struktura aktualnega povpraševanja v letu 2002*. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje.
28. Verša D. & Spruk V. (2004). *Mladi diplomanti na trgu delovne sile*. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje.

PRILOGE

Slika 1: Gibanje števila vseh povprečno registriranih brezposelnih, mladih brezposelnih starih do 26 let in iskalcev prve zaposlitve v Sloveniji od leta 2000 do 2007

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, letno poročilo 2007.

Tabela 1: Starostna struktura registrirano brezposelnih oseb v Sloveniji od leta 2000 do 2007

Starostni razred	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Indeks 2007/2000
Do 18 let	505	523	359	285	270	274	180	98	19,4
Nad 18 do 25	22.193	22.924	21.828	22.206	20.437	19.003	12.380	9.046	40,8
Nad 25 do 30	11.467	12.588	13.471	14.524	14.754	15.750	13.174	10.581	92,3
Nad 30 do 40	17.356	17.287	17.643	17.700	16.917	17.522	14.865	12.353	71,2
Nad 40 do 50	24.453	24.249	23.455	21.326	19.408	19.097	16.319	14.030	57,4
Nad 50 do 60	27.449	25.492	21.628	19.052	18.057	20.000	20.219	20.863	76,0
60 let in več	1.160	1.253	1.223	900	885	929	1.166	1.440	124,1
skupaj	104.583	104.316	99.607	95.993	90.728	92.575	78.303	68.411	65,4

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 2: Starostna struktura registrirano brezposelnih oseb v Sloveniji od leta 2000 do 2007 v %

Starostni razred	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Do 18 let	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1
Nad 18 do 25	21,2	22,0	21,9	23,1	22,5	20,5	15,8	13,2
Nad 25 do 30	11,0	12,1	13,5	15,1	16,3	17,0	16,8	15,5
Nad 30 do 40	16,6	16,6	17,7	18,4	18,6	18,9	19,0	18,1
Nad 40 do 50	23,4	23,2	23,5	22,2	21,4	20,6	20,8	20,5
Nad 50 do 60	26,2	24,4	21,7	19,8	19,9	21,6	25,8	30,5
60 let in več	1,1	1,2	1,2	0,9	1,0	1,0	1,5	2,1
skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 3: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v Sloveniji od leta 2000 do 2007

Trajanje brezposelnosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Indeks 2007/2000
Do 3 mes	18.744	21.092	20.164	22.656	23.157	21.012	17.545	14.857	79,3
Nad 3 do 6 mes	10.501	13.727	12.977	13.478	12.931	12.874	8.835	8.596	81,9
Nad 6 do 9 mes	5.710	6.446	6.990	8.048	7.403	8.130	6.358	5.325	93,3
Nad 9 do 12 mes	5.420	6.015	7.476	7.659	6.836	7.642	5.898	4.895	90,3
Nad 1 do 2 leti	15.957	14.863	18.456	18.376	17.626	16.983	16.006	12.460	78,1
Nad 2 do 3 leti	12.603	9.392	8.047	9.296	8.218	8.794	7.588	7.038	55,8
Nad 3 do 5 let	17.127	14.067	10.167	7.035	6.982	8.133	7.639	6.879	40,2
Nad 5 do 8 let	10.950	9.729	7.457	4.227	3.295	4.175	4.153	4.329	39,5
Nad 8 let	7.571	8.985	7.873	5.218	4.280	4.832	4.286	4.032	53,3
skupaj	104.583	104.316	99.607	95.993	90.728	92.575	78.303	68.411	65,4

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 4: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti v Sloveniji od leta 2000 do 2007 v %

Trajanje brezposelnosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Do 3 mes	17,9	20,2	20,2	23,6	25,5	22,7	22,4	21,7
Nad 3 do 6 mes	10,0	13,2	13,0	14,0	14,3	13,9	11,3	12,6
Nad 6 do 9 mes	5,5	6,2	7,0	8,4	8,2	8,8	8,1	7,8
Nad 9 do 12 mes	5,2	5,8	7,5	8,0	7,5	8,3	7,5	7,2
Nad 1 do 2 leti	15,3	14,2	18,5	19,1	19,4	18,3	20,4	18,2
Nad 2 do 3 leti	12,1	9,0	8,1	9,7	9,1	9,5	9,7	10,3
Nad 3 do 5 let	16,4	13,5	10,2	7,3	7,7	8,8	9,7	10,1
Nad 5 do 8 let	10,5	9,3	7,5	4,4	3,6	4,5	5,3	6,3
Nad 8 let	7,2	8,6	7,9	5,4	4,7	5,2	5,5	5,9
skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 5: Število povprečno registriranih brezposelnih po stopnjah izobrazbe v Sloveniji od leta 2000 do 2007

Stopnje izobrazbe\leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I.	43.454	41.286	41.542	37.245	33.493	32.485	29.375	24.573
II.	6.903	6.637	6.679	5.917	5.127	4.968	4.337	3.429
III.	1.705	1.536	1.482	1.301	1.076	1.033	888	696
IV.	27.328	25.742	25.533	23.659	21.817	21.561	19.932	15.884
V.	22.421	21.947	22.424	23.627	24.598	24.816	23.743	19.562
VI.	2.592	2.238	2.118	2.086	2.134	2.178	2.278	2.145
VII. + VIII.	2.199	2.471	2.858	3.839	4.582	4.849	5.283	5.046
Skupaj	106.601	101.857	102.635	97.674	92.826	91.889	85.836	71.335

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 6: Število povprečno brezposelnih oseb po stopnjah izobrazbe v Sloveniji od leta 2000 do 2007 v %

Stopnje izobrazbe\leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I.	40,8	40,5	40,5	38,1	36,1	35,4	32,0	26,7
II.	6,5	6,5	6,5	6,1	5,5	5,4	4,7	3,7
III.	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	1,0	0,8
IV.	25,6	25,3	24,9	24,2	23,5	23,5	21,7	17,3
V.	21,0	21,5	21,8	24,2	26,5	27,0	25,8	21,3
VI.	2,4	2,2	2,1	2,1	2,3	2,4	2,5	2,3
VII. + VIII.	2,1	2,4	2,8	3,9	4,9	5,3	5,7	5,5
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2007.

Tabela 7: Gibanje števila in deleža registrirano brezposelnih diplomantov višješolskega strokovnega, visokošolskega in univerzitetnega študija v primerjavi s skupnim številom brezposelnih v Sloveniji na dan 31. 12. V obdobju od 2000 do 2006

Leto	Vsi	VŠŠ	VS	UNI	VŠŠ (%)	VS (%)	UNI (%)
2000	104.583	2.376	317	1.880	2,3	0,3	1,8
2001	104.316	2.212	567	1.967	2,1	0,5	1,9
2002	99.607	2.049	852	2.264	2,1	0,9	2,3
2003	95.993	2.083	1.398	2.800	2,2	1,5	2,9
2004	90.728	2.078	1.592	2.808	2,3	1,8	3,1
2005	92.575	2.232	1.931	3.072	2,4	2,1	3,3
2006	78.303	2.161	1.880	3.168	2,8	2,4	4,0

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007, Statistični letopis 2004 in Letno poročilo 2005 Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje.

Tabela 8: Število in odstotni deleži registrirano brezposelnih diplomantov VŠŠ (šesta stopnja) po spolu v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

Leto	Vsi	Ženske	Moški	Ženske (%)	Moški (%)
2000	2.376	1.123	1.253	47,3	52,7
2001	2.212	1.106	1.106	50,0	50,0
2002	2.049	1.032	1.017	50,4	49,6
2003	2.083	1.095	988	52,6	47,4
2004	2.078	1.087	991	52,3	47,7
2005	2.232	1.238	994	55,5	44,5
2006	2.161	1.149	1.012	53,2	46,8

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Tabela 9: Število in odstotni deleži registrirano brezposelnih diplomantov VS (sedma stopnja) po spolu v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

Leto	Vsi	Ženske	Moški	Ženske (%)	Moški (%)
2000	313	199	118	62,8	37,2
2001	567	385	182	67,9	32,1
2002	852	582	270	68,3	31,7
2003	1.398	955	443	68,3	31,7
2004	1.592	1.100	492	69,1	30,9
2005	1.931	1.352	579	70,0	30,0
2006	1.880	1.336	544	71,1	28,9

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Tabela 10: Število in odstotni deleži registrirano brezposelnih diplomantov UNI (sedma stopnja) po spolu v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

Leto	Vsi	Ženske	Moški	Ženske (%)	Moški (%)
2000	1.880	986	894	52,4	47,6
2001	1.967	1.116	851	56,7	43,3
2002	2.264	1.364	900	60,2	39,8
2003	2.800	1.748	1.052	62,4	37,6
2004	2.808	1.730	1.078	61,6	38,4
2005	3.072	1.932	1.140	62,9	37,1
2006	3.168	2.074	1.094	65,5	34,5

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Tabela 11: Gibanje števila in odstotnega deleža registrirano brezposelnih diplomantov za višješolski strokovni študij (VSS) po starostnih skupinah v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

leto	Vsi	Nad 18 do 25		Nad 25 do 30		Nad 30 do 40		Nad 40 do 50		Nad 50 do 60		Nad 60	
		št	%	št	%	št	%	št	%	št	%	št	%
2000	2.376	105	4,4	358	15,1	439	18,5	514	21,6	928	39,1	32	1,3
2001	2.212	47	2,1	370	16,7	450	20,3	497	22,5	819	37,0	29	1,3
2002	2.049	73	3,6	308	15,0	453	22,1	477	23,3	708	34,6	30	1,5
2003	2.083	120	5,8	228	10,9	519	24,9	521	25,0	654	31,4	41	2,0
2004	2.078	135	6,5	227	10,9	498	24,0	518	24,9	643	30,9	57	2,7
2005	2.232	152	6,8	267	12,0	484	21,7	563	25,2	702	31,5	64	2,9
2006	2.161	126	5,8	246	11,4	456	21,1	511	23,6	728	33,7	94	4,3

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Tabela 12: Gibanje števila in odstotnega deleža registrirano brezposelnih diplomantov za visokošolski študij (VS) po starostnih skupinah v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

leto	Vsi	Nad 18 do 25		Nad 25 do 30		Nad 30 do 40		Nad 40 do 50		Nad 50 do 60		Nad 60	
		št	%	št	%	št	%	št	%	št	%	št	%
2000	317	125	39,4	102	32,2	46	14,5	29	9,1	13	4,1	2	0,6
2001	567	211	37,2	215	37,9	68	12,0	43	7,6	28	4,9	2	0,4
2002	852	203	23,8	454	53,3	101	11,8	43	5,0	47	5,5	4	0,5
2003	1.398	282	20,2	809	57,9	158	11,3	87	6,2	58	4,1	4	0,3
2004	1.592	236	14,8	978	61,4	211	13,3	90	5,7	68	4,3	9	0,6
2005	1.931	238	12,3	1.196	61,9	297	15,4	106	5,5	78	4,0	16	0,8
2006	1.880	161	8,6	1.048	55,7	421	22,4	137	7,3	105	5,6	8	0,4

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.

Tabela 13: Gibanje števila in odstotnega deleža registrirano brezposelnih diplomantov za univerzitetni študij (UNI) po starostnih skupinah v Sloveniji na dan 31.12. v obdobju od 2000 do 2006

leto	Vsi	Nad 18 do 25		Nad 25 do 30		Nad 30 do 40		Nad 40 do 50		Nad 50 do 60		Nad 60	
		št	%	št	%	št	%	št	%	št	%	št	%
2000	1.880	72	3,8	644	34,3	416	22,1	299	15,9	407	21,6	42	2,2
2001	1.967	115	5,8	752	38,2	416	21,1	300	15,3	354	18,0	30	1,5
2002	2.264	98	4,3	957	42,3	553	24,4	286	12,6	326	14,4	44	1,9
2003	2.800	115	4,1	1.270	45,4	754	26,9	313	11,2	303	10,8	45	1,6
2004	2.808	103	3,7	1.224	43,6	802	28,6	312	11,1	325	11,6	42	1,5
2005	3.072	97	3,2	1.333	43,4	915	29,8	328	10,7	361	11,8	38	1,2
2006	3.168	95	3,0	1.291	40,8	953	30,1	371	11,7	393	12,4	65	2,1

Vir: Registrirana brezposelnost v Sloveniji po stopnji in skupinah poklicne oziroma strokovne izobrazbe, 2007.